

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SPOR YAPMA
DÜZEYLERİNE GÖRE SOSYAL BECERİ ÖZELLİKLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI
(GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET AKİF SÜT

Samsun
Ocak-2014

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SPOR YAPMA
DÜZEYLERİNE GÖRE SOSYAL BECERİ ÖZELLİKLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI
(GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET AKİF SÜT

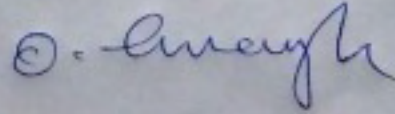
**Danışman
Doç. Dr. Mehmet TÜRKMEN**

**Samsun
Ocak-2014**

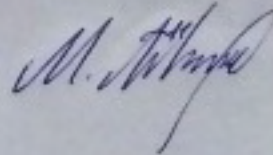
T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mehmet Akif SÜT tarafından Doç. Dr. Mehmet TÜRKMEN danışmanlığında hazırlanan "Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Yapma Düzeylerine Göre Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması (Gaziantep İli Örneği)" başlıklı çalışma jürimiz tarafından 21.02.2013 tarihinde yapılan sınav ile Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

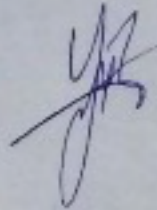
Başkan : Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Mehmet TÜRKMEN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yaşar BARUT
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ONAY:

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

/ /

Prof. Dr. Süleyman KAPLAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŐEKKÖR

Tez danıőmanlıęımı yapan değerli hocam Doç. Dr. Mehmet TÖRKMEN'e, tezin yazımı aőamasında verdiği destek ve yaptığı akademik katkıdan dolayı değerli kardeőim Dr. Levent BAYRAM'a, bana her koőulda destek olan değerli eőim Hidayet SÖT'e, yÖksek lisansımı yaparken Hakkın Rahmetine kavuőan sevgili BABAM'a sonsuz teőekkÖr ederim.

Mehmet Akif SÖT
SAMSUN-2013

ÖZET

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SPOR YAPMA DÜZEYLERİNE GÖRE SOSYAL BECERİ ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI (GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ)

Amaç: Bu araştırmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma düzeylerine göre sosyal beceri özelliklerini belirlemektir.

Materyal ve Metot: Araştırmaya Gaziantep ilinde lisanslı olarak spor yapan ve yapmayan 15-18 yaş grubu 479 (207 bayan, 271 erkek, 1 boş cevap) ortaöğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak altı alt ölçekten oluşan sosyal beceri envanteri kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0 for Windows programında Tanımlayıcı İstatistikler ile Mann-Whitney U, Bağımsız Örneklem t test, Kruskal Wallis H test ve Tek Yönlü Varyans Analizi testleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmanın sonunda sadece duyuşsal kontrol puanlarında cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken ($p<0,05$), sosyal beceri düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. ($p>0,05$). Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarında anlamlı fark olduğu ($p<0,05$), buna karşılık diğer alt boyutlar ve toplam sosyal beceri puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0,05$). Katılımcıların spor yaşlarına, takım ve ferdi spor yapma durumlarına, okul ya da kulüp sporcusu olma durumlarına, halen müsabakalara katılıp katılmama durumuna, anne-baba eğitim düzeylerine ve ailelerinin ekonomik durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin anlamlı farklılıklar göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Sonuç: Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin duyuşsal kontrol düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarına ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken ($p<0,05$), diğer alt boyutlar ve toplam sosyal beceri puanlarında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. ($p>0,05$) Gençler küçük yaştan itibaren sportif etkinliklere yönlendirilmeli, kız öğrencilerin spora katılımları desteklenmelidir.

Anahtar kelimeler: Ortaöğretim öğrencileri, spor, psikoloji, gelişim, sosyalleşme, sosyal beceri.

Mehmet Akif SÜT – Yüksek Lisans Tezi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi - Samsun, Ocak 2014

ABSTRACT

COMPARISON OF SOCIAL SKILL FEATURES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS AS DOING SPORT LEVELS (GAZIANTEP CITY SAMPLE)

Aim: The purpose of this study was to identify social skill features of secondary school students as doing sport levels.

Material and Method: 479 secondary school students (207 female, 271 male, 1 missing) doing sport licensed and do not sport in 15-18 age group participated to study. Social skill inventory comprising of 6 sub-scales was used as data collection material in this study. Mann Whitney U test, Independent t test, Kruskal Wallis H test and One Way ANOVA with Descriptive Statistics in SPSS 15.0 for Windows Package program were used in analysis of data obtained. Significant level was accepted as “ $p<0,05$ ”.

Results: In result of research, significant difference was found in only sensual control score between female and male ($p<0,05$), no significant difference was found in other social skill scores between genders ($p>0,05$). While there was statistical significant difference between age groups in social expressionism and social control score ($p<0,05$), but there was no significant difference as age groups in other social skill scores and total score ($p>0,05$). There was no significant difference in social skill scores as participant’s sport ages, doing team or individual sport situation, being athlete situation of school or club, currently participation situation to competitions, mother-father education situation and family income situations ($p>0,05$).

Conclusion: In our research, it has been detected that male students’ affective control levels to be higher than the females who has participated to the research. Although there has been meaningful statistical difference on their scores of social expressivity and social control sub-dimensions according to their age groups ($p<0,05$), there has been no other meaningful differences among the other sub-dimensions and total social skill scores. ($p>0,05$). Young people should be leaded to sportive activities and female students should be supported to participate.

Keywords: Secondary school students, sport, psychology, development, socialization, social skill

Mehmet Akif SÜT – Master Thesis

Ondokuz Mayıs University - Samsun, January 2014

KISALTMALAR

AKT: Aktaran

F: Frekans Dağılımı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MODELLİNG: Modelden Öğrenme Yöntemi

N: Katılımcı Sayısı

P: Anlamlılık Düzeyi

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehabilitasyon

SBE: Sosyal Beceri Envanteri

SPSS: Statical Package For The Social Sciences

SS: Standart Sapma

T: Independent T Testi Skoru

UN: Birleşmiş Milletler

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

WB: Dünya Bankası

X: Ortalama Puan

X2: Kruskal Wallis Test Skoru

Z: Mann-Whitney U Test Skoru

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Tanımı ve Önemi.....	3
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.3. Alt Problemler.....	4
1.4. Hipotezler.....	5
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	6
2.1.1. Spor Kavramı.....	6
2.1.2. Sosyal Bir Olgu Olarak Spor.....	6
2.1.3. Sporun Temel Amaç Ve Fonksiyonları.....	9
2.1.4. Spora Katılımı Etkileyen Faktörler.....	10
2.2. Sosyal Beceri İle İlgili Kuramsal Çerçeve.....	11
2.2.1. Sosyal Beceri Kavramı.....	11
2.2.2. Sosyal Beceri Eğitimi.....	12
2.2.3. Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntemler.....	15
2.2.4. Sosyal Beceri Modelleri.....	17
2.2.5. Sosyal Becerinin Boyutları.....	23
2.3. Sosyal Beceri İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	25
2.3.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	25
2.3.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	27
2.4. Gençlik.....	32
2.4.1. Gençlik Kavramı.....	32
2.4.2. Gençliğin Özellikleri.....	34
2.4.3. Ergenlik Dönemi.....	35
2.4.4. Ergenlik Dönemi Özellikleri.....	37

2.4.5. Ergenlik Ve Olgunlaşma	44
2.4.6. Gençlik Dönemi ve Spor	45
3. MATERYAL VE METOT	46
3.1. Araştırma Grubu.....	45
3.2. Veri Toplama Materyali	45
3.3. Verilerin Toplanması.....	48
3.4. İstatistiksel Analiz	48
4. BULGULAR	49
5. TARTIŞMA	60
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
6.1. Sonuçlar.....	68
6.2. Öneriler.....	69
KAYNAKLAR.....	70
EKLER.....	77
ÖZGEÇMİŞ	82

1. GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlık olduğu için toplumla sürekli iletişim halindedir. Bu nedenle insanların toplum içerisinde rahat ve uyumlu bir yaşam sürmeleri için iyi bir iletişim ve sosyal beceri düzeyine sahip olmaları gerekir.

Spor insanların hareket ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetler bütünüdür. Günümüz dünyasında bireyin hareket alanının daralması insanlarda fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle gençlerin kendilerini daha fazla toplumdaki soyutladıkları ve bununla birlikte sosyal medya içerisinde sanal bir hayat yaşadıkları gözlemlenmektedir.

İnsanların kendi özelliklerine değer vermeleri, duygularını ve davranışlarını kontrol edebilmeleri, kendilerini fiziksel ve psikolojik olarak güçlü ve kontrol sahibi olarak hissetmeleri ve sosyal anlamda yeterlik göstermeleri onları yaşamın zorlukları karşısında avantajlı bir konuma yerleştirmektedir. Bu noktada spor ve fiziksel aktivite bireyin psikolojik sağlamlığının gelişiminde önemli bir araç görevini üstlenmektedir (Şahin ve ark., 2012). Dolayısıyla sağlık açısından ilerleyen yaşla birlikte kaliteli yaşam alışkanlıklarının kazanılması ve fizik aktivitelerinin düzenli olarak yapılması önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir ve Filiz, 2004).

Sporun ve fiziksel aktivitenin beden sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinin yanı sıra ruh sağlığı açısından yararları da bilinmektedir. Kaynaklar gözden geçirildiğinde bu alanda yapılan çalışmaların daha çok erişkinlik dönemine ait olduğu göze çarpmıştır. Son yıllarda ergenlerle yapılan çalışmalarda fiziksel etkinliklerin kendilik algısı, yaşıt ve anne-baba ilişkileri, akademik başarı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu saptanmıştır (Faigenbaum, 2000). Bu araştırma sonuçlarına göre spora katılımın sosyal gelişim ve kişilik gelişimine önemli katkılar sağladığını söyleyebiliriz.

Spor en temel tarifıyla harekettir. Fakat bu hareket ister bireysel olsun ister grup halinde olsun belli kurallar dâhilinde ve bir disiplin içinde yapıldığı için sosyolojik bir olaydır. Bunun yanında spor giderek daha çok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmeye başlamış daha organize hale gelmiş ve uluslararası bir saygınlık gösterisi konumunu alarak ulusları sevince ya da yasa sürüklemeye başlamıştır. Ancak spor toplum bilimi, spora sadece bir yarışma ve fiziksel üstünlük olarak değil, önemli ve

sürekli bir sosyal olgu olarak yaklaşılarak sporun sosyal karakteristiklerini açıklamaya çalışır (Aytan, 2010).

Spor, büyük önem verilen birçok sosyal değerin oluşmasına ve sürekli hale gelmesine yardımcı olur. Spor bu işlevi birçok yolla başarabilir. Spor kavramı içerisinde insanların kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunması en azından bu tür etkinliklere destek vererek bir sosyalleşme süreci içerisinde yer almaları psiko-sosyal bakımdan gelişmelerine yardımcı olmaktadır. Sosyalleşme birey ve toplum açısından farklı bir anlam taşır, toplum açısından kültürün kuşaktan kuşağa devrini ve bireyin, örgütlenmiş bir sosyal hayat içerisinde belirlenmiş normlara uymasını sağlar. Bu açıdan sosyalleşme bireyin benlik ve kişiliğini oluşturan temel etkenlerden biridir (Küçük ve Koç, 2004).

Günümüzde Spor; toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel olmak üzere pek çok olgu ile beraber anılmaktadır. Bireyin ergenlik öncesi ve sonrası düzenli olarak katıldığı spor faaliyetleri sağlıklı bir fiziki yapının gelişmesine yardımcı olurken, diğer taraftan ruhsal gelişmeye de katkıda bulunur. Gelecekte toplumda sorumluluk yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde, bireyler arası iyi ilişkilerin kurulmasında ve devam ettirilmesinde çocukluktan başlayan spor yaşamı büyük önem taşımaktadır. Çocukluk ve ergenlik dönemi içinde kişinin spor faaliyetlerine katılma isteğinde sağlık durumu, kilosu, yakın çevresi, kent ya da kırsal kesimde oturuyor olması, kalıtsal özellikler vb. gibi etkenlerin yanı sıra, aileden gelen olumlu veya olumsuz telkinler de önemli rol oynamaktadır. Bazı aileler, bu konuda olumlu teşvikler yaparken diğer bir kısmı ise çocuğun doğasında olan oyun ihtiyacının önemini bilmediklerinden çeşitli sınırlamalar getirmektedirler. Sporda üst düzey başarı tüm dünya da olduğu gibi küçük yaşta spora başlamakla mümkün olacaktır (Yazarer ve ark, 2004).

Sosyal beceriler, çeşitli etkileşimlerde, bireyin hem kendisinin ve hem de diğer bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve o anlayışa uygun davranışlar gösterebilme olarak tanımlanmaktadır. Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk yüklenebilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür. Çünkü, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası

olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin toplumsal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Bu durum, insanların küçük yaşlardan itibaren sosyal becerilerinin geliştirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda çocukların sosyal gelişimlerini destekleyecek olan her türlü etkinliğe katılmaları ve sosyal beceri gelişimini destekleyecek eğitimin okullarda verilmesi oldukça önemlidir.

İnsanların sosyal beceri düzeylerinin gelişmesinde eğitim, çevre ve sosyal ortamın yanı sıra spora katılımın da büyük bir önemi vardır. Yapılan birçok çalışmada spora katılımın sosyal beceri düzeyini geliştirdiği, bunun yanında sosyalleşmeye katkı sağladığı belirlenmiştir (Efe ve ark., 2008; Emin ve Kuru, 2009). Bu araştırmada da ortaöğretim öğrencilerinde spora katılım düzeyinin sosyal beceri gelişimine etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Tanımı ve Önemi

Sosyal beceriler günlük hayatta karşıdaki insanlara duygu ve düşünceleri ifade etmede, bunun yanında başkalarının da sözel olan ya da olmayan duygu ve düşüncelerini anlamayı hedefleyen becerilerdir. Bunun yanında hem sosyal hayat içerisinde hem de eğitim ortamında sosyal beceriler eğitim yolu ile öğrenilebilmektedir. Sosyal beceriler insanların sosyal hayatta başarılı ilişkiler kurabilmeleri ve toplumla iç içe yaşamak için oldukça önemli becerilerdir. Bu nedenle özellikle çocuklarda ve gençlerde sosyal beceri eğitimine önem verilmesi gelecekte sosyal alanda başarılı bireyler yetişmesi açısından büyük bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuklarda ve gençlerde sosyal beceri eğitiminin resmi olarak verilmesinin yanında sosyal beceri gelişimini destekleyen diğer konulara da yönelmek gerekmektedir. Kısacası formal eğitim sistemi içerisinde verilen sosyal beceri eğitimine ek olarak çocuk ve gençlerin sosyal gelişimlerini destekleyecek etkinliklere de yer verilmelidir. Bu noktada spor ve fiziksel aktiviteye katılımın çocuk ve gençlerde sosyal gelişimi destekleyen bir unsur olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü literatürde yer alan birçok araştırmada, spor ve fiziksel aktivite çalışmalarına katılımın sosyal beceri ve diğer sosyalleşme alt boyutlarını geliştirdiği belirlenmiştir.

Türkiye’de yapılan çeşitli araştırmalarda da spora katılım ve sosyal gelişim arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal beceri gelişiminin insanların sosyal hayatlarında daha uyumlu olmalarına katkı sağladığı, spora katılımın da sosyal beceri özelliğini geliştirdiği göz önüne alındığında, spora katılımın sosyal beceri gelişimine etkilerini değerlendiren daha fazla çalışma bulgusuna ihtiyaç olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye’de ailelerin çocuklarını spora yönlendirme oranlarının artması yapılacak yeni araştırma sonuçlarının yayınlanması ile mümkündür. Bu bağlamda yapılan bu araştırma gençlerde spora katılım ile sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemesi bakımından önemli bulunmuştur.

1.2. Problem Cümlesi

Gençlerde spora katılım ve sosyo-ekonomik/demografik değişkenler sosyal beceri gelişimini etkiler mi?

1.3. Alt Problemler

Araştırma probleminin incelenmesi için aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

- 1- Katılımcıların sosyal beceri düzeylerinde cinsiyete göre farklılık var mıdır?
- 2-Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 3-Katılımcıların spor yapma yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
- 4-Katılımcıların sahip oldukları sporcu lisans türüne göre (okul lisansı, kulüp lisansı, her iki lisansa sahip olma) sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 5-Katılımcıların hala spor müsabakalarına katılıp-katılmama durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 6-Katılımcıların yaptıkları spor türlerine göre (takım-ferdi) sosyal beceri düzeylerinde arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 7-Araştırmaya katılan bireylerin ailelerinin gelir durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 8-Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 9-Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

1.4. Hipotezler

H₁: Katılımcıların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₂: Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₃: Katılımcıların spor yapma yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₄: Katılımcıların yaptıkları spor türlerine göre (takım-ferdi) sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₅: Katılımcıların sahip oldukları sporcu lisans türüne göre (okul lisansı, kulüp lisansı, her iki lisansa sahip olma) sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₆: Katılımcıların hala spor müsabakalarına katılıp-katılmama durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₇: Araştırmaya katılan bireylerin ailelerinin gelir durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılıklar vardır.

H₈: Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

H₉: Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Sporla İlgili Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Spor Kavramı

Spor, bireyin organik, psikolojik sağlığını geliştiren, sosyal davranışlarını düzenleyen, zihinsel ve motorik belirli bir düzeye getiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur (Ölmez, 2010). Sporun bedensel, zihinsel ve ruhsal bir olgu olduğu ortaya çıkıyor. Hareketlerin belirli kurallar ve mücadele ruhu içerisinde yapılması zorunlu hale geliyor. Öyleyse spor; insanların mücadele etmek, yarışmak ve eğlenceli vakit geçirmek, sağlıklı yaşama kavuşabilmek için belirli kurallar çerçevesinde maksatlı, bilinçli hareketlerin bütünüdür (Ramazanoğlu ve ark., 2005).

Spor İngilizce'nin yardımıyla dünyaya tanıtılmış olmasına rağmen İngilizce kökenli değildir. Latince "dağıtmak birbirinden ayırmak" anlamına gelen dispartire ve deportare sözcüklerinden ortaya çıkmıştır. Spor toplumu her alanda etkileyen bir olgudur. Sporun toplumları etkilemesi yanında toplumsal yapıdaki ilişkilerden spor kavramı da etkilenmektedir. İnsanların modern yaşamın yıpratıcılığına karşın, gözlerimizin önünde gerçekleştirdikleri başarılar ne kadar büyük olursa olsun, sporun değerini yalnızca insan bedeninin elde ettiği verimle ölçmekten sakınmak gerekir. Spor ile bireyler başkalarına ve oyun kurallarına saygıyı göstermeyi öğrenir, başarı ve başarısızlığı kabullenmeyi öğretir, hoşgörü ve işbirliği gibi dayanışma duygularını geliştirir. Spor heyecan, sevinç, üzüntü gibi duygular yaşatarak bireylerin kendine güven duygularının gelişmesine yardımcı olur. Yine spor ile birlikte bireylerde dikkat etme, düşünceyi bir noktada toplama, problem çözme, üretken olma, hayal gücünü kullanma, kurallara uyma ve pratik zekâyı kullanma gibi özellikleri geliştirirler. Spor sadece bireylerde toplumsal anlamda gelişme göstermez, aynı zamanda bireyin fizyolojik özelliklerinin de gelişmesine katkıda bulunur (Şahan, 2007).

2.1.2. Sosyal Bir Olgu Olarak Spor

Sporun sosyal boyutunu ele alırken tarihsel olarak inceleyerek günümüze bakarsak sosyal anlamda sporun insan hayatındaki yerini daha anlamlı bir şekilde açıklamış oluruz. Günümüzde beden eğitimi ve sporun bireysel anlamda, ulusal ve uluslararası düzeyde faydaları herkesçe kabul görmektedir. Formal manada bir spor

olgusuna geçilmeden önceki çağlarda, spor, kişi ya da toplulukların varlıklarını devam ettirebilmeleri için zorunlu yaşama mücadelesi olarak, daha doğrusu yaşama ve geçim sıkıntılarında doğan hareket veya alıştırma biçiminde göze çarpmaktadır. Sonraları madenlerin işlenmesi ve çeşitli alet edevatların kullanımı, hayvanlarında evcilleştirilmesi ile geniş bir boyuta doğru ilerlemiştir (Şahan, 2007). Spor toplumu etkileyip ilerlemesine yardımcı olduğu gibi toplum da spor olgusunun gelişimine katkıda bulunmuştur. Zaten toplum ve spor birbirinden ayrılmayan bir bütünün parçaları halindedir (Ramazanoğlu ve ark., 2005).

Spor, insanların fiziksel, duygusal ve toplumsal bakımdan gelişimini sağlar. Ayrıca spor, grup çalışmalarını, karşılıklı dayanışmanın sağlanmasını ve toplum üyeliğinin kazanılmasını en kolay yollardan sağlayan sosyalleşme aracıdır. Spor, bir takım fiziksel aktiviteler bütünü olmasının yanı sıra insanlara bir kişisel ve sosyal kimlik hissi ve grup üyeliği duygusu vermesi ile bireyin sosyalleşmesine yardımcı olan özel bir alandır. Spor, birçok sosyal değerın oluşmasına ve sürekli hâle gelmesine yardımcı olur. Spor kavramı içerisinde insanların kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunması, bu tür etkinliklere destek vererek bir sosyalleşme süreci içerisinde yer almaları, psikososyal bakımdan gelişmelerine yardımcı olmaktadır. Sporla birlikte sporcular belirlenmiş normlara uymayı, müsabakalardaki kurallara uymakla kazanarak kişiliğini ve benliğini oluşturmaktadırlar. Sporun verdiği hırsı toplumda kontrol etmeyi yine spor grupları içerisinde kazanarak toplumda uygulama şansına sahip olmuşlardır. Spor, bireyin sosyal çevrelere katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik olması özelliğinden dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir (Aksoy ve ark., 2012).

Spor, bireylerin fizyolojik ve psikolojik yapısını, sosyal yönünün geliştirmek, kişiliğın oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak topluma uyumunu kolaylaştırmak amacıyla yapılan aktivitelerdir. Spor aktiviteleri ile bireylere birlikte faaliyet yapabilme özelliği kazandırılır. Birey rekabetçi bir yapı, çalışma disiplini, cesaret ve mücadele azmi kazanır. Kazanma ve kaybetmeyi kabullenmeyi, paylaşmayı, yardımlaşmayı, başkalarının görüş ve düşüncelerine saygı duymayı öğrenir. Birlikte çalışma sonucu bireyde sosyal sorumluluk duygusu gelişir. Sosyal sorumluluk duygusunun gelişmesi sonucu toplumda sosyalleşme süreci sağlanmış olur. Bu bağlamda spor kavramı bireylerin toplumla,

toplumun bireylerle olan ilişkilerinin sağlıklı olarak yürütülmesinde günümüz dünyasında en önemli araçlardan biri olarak yer almaktadır (Şahan, 2007). Günümüzde spor ve insan yaşamı birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir. Bu nedenle hangi yaşta olursa olsun bilinçli ve sistemli yapılan spor insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, uyumlu, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücünün yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Ölmez, 2010).

Toplumların yapılarında manevi yönden etkilemeler yaptığı kadar ticaret, sanayi ve turizm açısından da önemli yer tutan spor toplumun hemen her kesiminde olumlu gelişmelere neden olacaktır. Özellikle ülkelerin kendi kültür ve miraslarını diğer toplumlara veya ülkelere tanıtmalarının doğal ve pratik yollarından biridir. Spor sayesinde toplumlar kendi örf, adet, gelenek ve görenekleri gibi kendilerini ayakta tutan değer yargılarının tanıtımını yapacaktır. Ülkenin tarihi güzellik ve Turistik bölgelerinin tanıtımı ve başka toplumlara yansması bunun sonucunda turizm ile birlikte sanayide ve ticarete azımsanamayacak büyük gelişmeler neden olacaktır (Ramazanoğlu ve ark., 2005).

Spor, toplum hayatında çok değişik yollardan giderek, bireyleri doğrudan ya da dolaylı olarak kendisine bağımlı kılmış ve her zaman insanların ilgisini canlı tutmayı başarmış bir sosyal olgudur. İnsanların vazgeçilmez zevklerini, ihtiyaçlarını karşılayarak kendisine bağlayan spor, günümüz dünyasında büyük bir sosyal kurum olduğunu kabul ettirerek toplumu çok yakından ilgilendiren belli davranışlar düşünceler, inançlar ve simgeler geliştirmiştir. Modern dünya da hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler insanları psikolojik bakımdan bir sıkıntıya sokmaktadır. İşte bu aşamada sporun rahatlatıcı ve monotonluktan kurtarıcı fonksiyonunun devreye girmesi ile insanların psiko-sosyal gelişimlerine katkıda bulunabilir. Sporun kişilerin psiko-sosyal gelişiminde önemli bir yeri olduğu insanların sosyal ve psikolojik bakımdan aktif kılmanın en kolay yolunun spordan geçtiği unutulmamalıdır. Çünkü insanlar spor sayesinde bir çok farklı ortamda, farklı düşünceden ve farklı kültürden insanlarla bir araya gelerek etkileşimde bulunabilmektedir. Bu bakımdan gerek insanların

sosyalleşmesinde gerekse kendini ifade edebilmesinde kullanabilecekleri en kolay yollardan birisi de spordur (Küçük ve Koç, 2004).

2.1.3. Sporun Temel Amaç Ve Fonksiyonları

Beden eğitimi ve spor bireyin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal yönden gelişmesini sağlayan etkinliklerdir. İnsanın büyümesi ve gelişmesiyle bedensel gelişimler arasındaki ilişkiyi de açıklar. Özellikle dokuların, organların ve kemiklerin sağlıklı büyümesi için önemli bir fizyolojik olgudur. Beden eğitimi sadece bireylerin bir bütün olarak gelişmesine değil, aynı zamanda bireylerin oluşturduğu ve içinde yaşadıkları toplumun gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Beden eğitimi bireyin kendine güvenini ve içsel kişilik becerilerini geliştirecek, vücut yapısını ve genel işlevlerini kavrayacak, hareketsel olan ve olmayan ve ustalık içeren tüm becerilerini geliştirir. Beden eğitiminin amaçlarından biri çocukların aktif bir yaşam tarzı geliştirmeye doğru eğitmektir. Spor eğitmenleri ve beden eğitimi öğretmenleri sadece çocukları okul yılları boyunca değil, okul yaşantılarından sonra da aktif bir yaşam tarzı için önemli olan alışkanlıkları, becerileri ve bilgiyi geliştirmelerini sağlamaya çalışmalıdır. Çocukların doğasında hareket etme isteği vardır. Eğitimciler çocukları aktif bir yaşama doğru sürükleyecek etkinlikler düzenlemelidirler. Bizim amacımız çocukların okul öncesinden başlayarak ilköğretim yılları boyunca aktif yaşam stili benimsemelerine yardımcı olmaktır. Bu sayede çocuk hem beslenme alışkanlıklarını geliştirecek, hem de diğer sağlık faktörlerini uygulamaya başlayacaktır ki, buda çocuğun pozitif ve sağlıklı bir şekilde yaşama doğru ilerlemesini sağlar. Spor bireylerin hareket etme ihtiyacını karşılamak, bireylerin sosyalleşmesini sağlamak, statü elde etmek ve eğlenmek için tercih edilirken aynı zamanda da bir meslek olarak tercih edilmektedir. Sporu okul sporu, rekreasyon ve verim sporu olarak farklı şekillerde ele almak mümkündür. Spor bireysel veya takım halinde yapılan, yarışma amacı taşıyan ve belirli kurallara sahip bir uğraştır. Beden eğitiminde rekor kırma ve şampiyon olma amacı yoktur. Sporda ise rekor kırma ve şampiyon olma amacı taşımaktadır (Heper ve ark., 2012).

Sporun genel olarak amacı özetlenecek olursa; tüm fertlerin spor yapmasını sağlayarak, sağlıklı, mutlu, çalışkan, moral değerleri yüksek, dinamik ve çağdaş bir toplum yaratmak ve topluma karşı görev ve sorumluluklarını bilen, ahlaklı, erdemli ve

fazilet örneği nesiller yetiştirmek ve toplumun tüm fertlerini dinamik, zinde, yüksek moralli ve mutlu tutmaktır (Küçük, 2012).

2.1.4. Spora Katılımı Etkileyen Faktörler

Spora katılımın temelinde çocukluk dönemi yatmaktadır. Çocukluk döneminde spora katılımı etkileyen faktörlerin başında da aile gelir. Spora katılımında ailenin rolünü açıklayan kuramsal perspektifler çocukların spora katılmalarında ailenin öneminin anlaşılmasında ciddi bir katkıda bulunmuşlardır. Aile tek önemli faktör olmamasına rağmen toplumun değerlerini aktarmada, rol modellerini sağlamada önemli katkılarda bulunmaktadır. Çocukların spora katılımını cesaretlendirme ve onaylamanın yanı sıra çocuk ve gençlere sporla ilgili pratik destekler sağlamaları da bu konuyla ilişkilendirilebilir (Kızılkaya, 2009).

Literatürde yer alan çalışmaları incelediğimiz zaman insanların spora katılımlarını etkileyen faktörlerin farklılık gösterdiği görülmektedir. Gündüz (2010) tarafından yapılan çalışmada spora katılımı etkileyen en önemli faktörün insanların vakit bulamaması olduğunu, bunu sırasıyla insanların üşenmesi, spor tesislerinin yetersizliği, çocuk ve aile hayatının sorumlulukları ile ilgilenmek, sağlık problemi bulunmak ve gelir yetersizliğinin takip ettiğini belirlenmiştir. Sunay ve Saracaloğlu (2003) tarafından yapılan araştırmada, lisanslı olarak spor yapan sporcuları spora teşvik eden unsurların başında, anne, baba ve yakın çevredeki ilgili spor branşı antrenörü gelmektedir. Yine aynı araştırmada televizyon kanalları ve basın yayın organları ise spora teşvik eden unsurların sonunda geldiği belirlenmiştir. Yıldırım ve Sunay (2009) tarafından yapılan benzer çalışma da, spora yönelmeye etki eden faktörler arasında en yüksek değer ailenin spora teşvik etmesi bulunmuştur. Aynı araştırma da, milli sporcu olmak seçeneği de yüksek bulunmuş ancak beden eğitimi öğretmeni, basın yayın organları ve arkadaş çevresinin spora yönelme de etkisinin az olduğu saptanmıştır.

Spora katılımı etkileyen diğer faktörler ise medeni durum ve cinsiyet özellikleridir. Yapılan bazı çalışmalarda insanların spora katılım düzeylerinin cinsiyete ve medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir (Bıyıklı, 2007; Şahan, 2010).

2.2. Sosyal Beceri İle İlgili Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde sosyal beceri ile ilgili kuramsal bilgilere ve bu alanda yapılan araştırma bulgularına yer verilmiştir. Sosyal beceri ile ilgili bilgilerin temelini oluşturan kuramsal yaklaşımların açıklanmasının konu hakkında daha iyi fikir sahibi olunması için gerekli olduğu düşünülmüştür.

2.2.1. Sosyal Beceri Kavramı

Sosyal beceriler kavramı Ongilizce Social Skills kavramının karşılığıdır ve aslı çoğuldur. Burada sosyal beceriler olarak kullanılmasının nedeni ise, konuyla ilgilenenlerden bazılarının sosyal beceri ile sosyal beceriler ayrımı yapmalarındır (Yıldırım, 2011). Sosyal becerilerle ilgili birçok araştırmacı değişik tanımlarda bulunmuşlardır. Bu tanımların çoğunun anlamları birbirine yakın olmasına rağmen, hemen hemen hepsi birbirinden farklıdır. Genel anlamıyla sosyal beceri bireyler arası olumlu ve etkili ilişkiler kurabilmek için gerekli olan beceriler bütünü olarak tanımlanır (Özçep, 2007). Başkalarının olumlu tepkiler vermesine yol açabilecek ve olumsuz tepkileri önleyebilecek becerilere sahip olmak birey için oldukça önemlidir. İnsan, başkalarıyla etkileşimi mümkün kılacak sosyal açıdan kabul edilebilir olan davranışlara sahip olmak ister. Bu davranışlar genel olarak sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır. Sosyal beceriler bireyin yaşamında önemli bir role sahiptir, çünkü diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı önemli bir özelliktir (Yüksel, 2001). Çocuklar için temel sosyal beceriler yardımı kabul etme, bir etkinliği bitirme (oyun), konuşma, yardım isteme, bir gruba katılma, arkadaşlığı sürdürme, akran baskısıyla başa çıkma, açık ret ile başa çıkma, takılmaya karşılık verme, işbirliği içinde çalışma, gruptan ayrılma, geniş grupla çalışma, sıkılganlıkla başa çıkma, küçük gruplarla çalışma, bağımsız çalışma, sınıfta bir gruba girme, grup tartışmalarına katılma, süren konuşmaya katılma, yalnızlıkla başa çıkma, hayal kırıklığı ile başa çıkma, gizli ret ile başa çıkma, dost/arkadaş edinme, başkasıyla oynama, çatışmadan kaçınma, işbirliği içinde oynama, yeni bir grubun üyesini kabullenme, geniş bir grupla oynama, başkasıyla çalışmadır (Bacanlı, 1999).

Sosyal beceri eksikliği, çocuklarda uyum sorunu, şiddet eğilimi, güvensizlik, kaygı gibi birtakım olumsuz duygu ve düşüncelere neden olmasının yanında aynı

zamanda çocukların akademik başarılarını da olumsuz yönde etkilemektedir (Coşkun ve Samancı, 2012). Sosyal becerilerden yoksun olan çocuklar karşılaştıkları problemleri çözmeye sosyal becerilere sahip çocuklardan daha az seçeneğe sahiptirler ve bu nedenle de çoğunlukla uygun olmayan davranış biçimlerini kullanırlar. Sosyal beceri düzeyi yüksek çocuklar ise, günlük kişiler arası problemleri çözmeye daha fazla tekniğe sahip olduklarından sosyal ilişkilerinde daha başarılıdırlar (Yiğit ve Yılmaz, 2011).

Balyan (2009)'ın aktardığına göre Yong ve West sosyal becerileri beş grupta değerlendirmiştir. Bunlar;

1. Sosyal beceri etkileşimi artırabilir: Başkalarını selamlama, başkalarını oyuna davet etme, başkalarının oyun davetini kabul etme, soru sorma, paylaşma, başkalarına yardım önerme, başkalarını övme ve onlara kompliman yapma, teşekkür etme, rica etme, açıklama isteme, yakınlık belirtme, bilgi sunma, ilgi gösterme, rahatlık sunma.

2. Sosyal beceri hoş olmayan durumlarla başa çıkmamıza yardım edebilir: İstekleri reddetme, lakap takma ve takılmayla başa çıkma, olumsuz geribildirim verme, akran baskısına direnme, özür dileme, şikayette bulunma, özürle (accusation) başa çıkma.

3. Bazı sosyal beceriler çatışmayı ele almayı veya çözmeyi amaçlar: Uzlaşma, görüşme, problem çözme.

4. Diğer sosyal beceriler halihazırda başlamış bulunan sosyal etkileşimleri sürdürmemize yardımcı olur.

5. Atılgan davranışlar sık sık sosyal beceri olarak sınıflanır: Duygularını ifade etme, isteği tekrarlama, anlayışı açığa kavuşturma, hayır deme, özürle başa çıkma, ilgi gösterme

2.2.2. Sosyal Beceri Eğitimi

İnsanoğlu, varlığının oluşumundan itibaren hayatta kalabilmek için bir takım faaliyetlere girerek yaşamını sürdürmeye çalışmıştır. Bu faaliyetler geçmişini sorgulama, yaşadığı döneme uyum sağlama zorunluluğu olduğu gibi gelecekte olabilecek olaylara hazır olabilme yeteneği gibi birçok ön görüden oluşmaktadır. Bunlar tarih içerisinde istemli ya da istemsiz olsun her dönem de insanın yaşama uyum sağlaması için bir

zorunluluk olarak karşısına çıkmıştır. Bu noktada eğitimi hayatlarına daha başarılı şekilde sokabilen, bu sistemleri amaçları ile aynı doğrultuda gerçekleştirebilen toplumların tarih sürecindeki izleri daha kalıcı olmuştur. Eğitim ile ilgili tanımlara göre eğitim uzun bir süreçtir. Bu süreç içerisinde temel olan şey toplumun ihtiyaçlarının bireyler tarafından yeterince karşılanmasıdır. Temel nokta insandır. İhtiyaçlar doğrultusunda insanın geliştirilmesi, yetiştirilmesi, kişilik gelişiminin sağlanması ve yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması gibi bir çok konu belirli bir sistem içerisinde gelişir (Balyan, 2009).

Toplumdaki tüm bireylerin sahip olmaları gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmakla sorumlu olan ilköğretimde, öğrencilere kazandırılması gereken temel becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk yüklenebilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür. Çünkü, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin toplumsal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır. Öğrencilerde sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve bu becerilerin değişik ortamlarda uygulamaya dönüştürülmesi ilköğretimin önemli işlevleri arasında yer almaktadır. Çocukların kendisini ifade edebilmesi, özgüven kazanması, ailesi ve çevresindeki bireylerle ilişki kurabilmesi, arkadaşları tarafından kabul görmesi, sosyal anlamda bağımsızlık kazanması gibi becerilerin geliştirilmesi çabalarının temelinde öğrencilere sosyal davranışlar kazandırmak, uygun davranışlarında onları desteklemek ve onları motive etmek bulunmaktadır. Bu nedenle, öğrencilere örgün öğretimin her bir basamağında, sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Öğretmenler, öğrencilerin bu becerileri kazanabilmelerini sağlayabilecek nitelikte ne kadar çok etkinliklere ve düzenlemelere yer verirlerse o oranda sosyal becerileri kazandırma oranları yükselecektir. Çünkü, bu becerilerin kazanılması, öğrencinin akademik başarısında, sosyal ilişkilerinde, sosyal uyumlarında etkili bir faktör olabilmektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyal beceri eğitimi, çocuklarda ve gençlerde kendilik değerinin, problem çözme becerilerinin, uyuşturucuya ve erken ve uygun olmayan cinselliğe hayır diyebilmenin artması gibi olumlu sonuçlarla ilişkilidir. Öfkeyi, saldırganlığı, şiddeti, madde kullanımını ve sigara içmeyi önlemek için de sosyal beceri eğitimi etkili olarak kullanılabilir. Sosyal beceri eğitimlerinin strese karşı koruyucu etkisi olduğunu, kendilik değerinin artması ve depresyonun azalmasına yaradığını gösteren araştırma sonuçları vardır (Yiğit ve Yılmaz, 2011).

Sosyal beceri eğitimine davranışçı kuramcılar ve bilişsel kuramcılar yaklaşımaları farklı olmaktadır. Davranışçılara göre sosyal beceri eğitiminin temelinde sosyal anksiyetenin eksikliği yer alır. Bu becerinin eksikliği de bireyin sosyal ortamlara girmekten endişelenmesi ve korkması sonucunu doğurur. Klasik koşullanmanın sistematik bir sonucu olduğunu düşünen davranışçı yaklaşım sistematik duyarsızlaştırma tekniğini kullanmaktadır. Bununla beraber sosyal beceri eğitimine önem veren bir diğer yaklaşım da bilişsel yaklaşımdır. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar da sosyal beceri eğitimini, sosyal problem çözme ve iletişim çatışmaları yönünden değerlendirmişlerdir (Aktı, 2011).

Kişinin sosyal ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde kurulabilmesi ve yürütülebilmesi için sosyal beceri eğitiminden yararlanabilir ve böylece toplumun geleneğinin yeniden yapılandırılması sağlanabilir (Bacanlı, 2012). Çocukların doğdukları andan itibaren içine dâhil oldukları ortam aile ortamıdır. Bu nedenle çocukların kendilerine olan güvenleri kazanma, selamlaşma, dinleme, kendilerini doğru ve düzgün bir şekilde ifade etme becerisi kazanmaları ve kişiler arası ilişkilerini geliştirmeleri gibi sosyal becerilerin kazanıldığı ilk yer ailedir. Anne ve babaların bu nedenle çocuklarının sosyal becerileri konusunda dikkatli davranmaları gerekmektedir. Çocuğun bir sosyal beceriyi gösterememesinde bazı etkenler mevcuttur. Bunlar; davranışı öğrenmek ya da göstermek için uygun ortam sağlanamamış olması, ailesinden yeterli destek ve eğitimi alamamış olması, çekingen bir karaktere sahip olması gibi etkenler yer alabilmektedir. Çocukların sosyal davranışları öğrenme ve davranış değiştirmede önemli olan iki topluluk akranlar ve ailedir. Çocuk akranlarının ve ailesinin verdiği tepkiler ve gösterdiği davranışlar yönünde kendi davranışlarını ve tepkilerini düzenlemektedir. Çocuklar yetişkinlere bağımlı ve yetişkinlere oranla daha güçsüzdürler. Neyin kabul

edilip edilmeyeceği ya da neyin doğru/ yanlış olduğunu yetişkinleri model olarak öğrenmektedirler. Çocuğun sosyal beceriyi kazanmasında akranları ve ailesi tarafından ne kadar kabul edildiği oldukça önemlidir (İnternet1).

2.2.3. Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

Sosyal beceri eğitiminde temel olarak kullanılan iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar “Modelden Öğrenme (Modelling)” yöntemi ve “Rol Oynama” yöntemleridir.

Modelden Öğrenme (Modelling) Yöntemi

Sosyal beceri eğitimi ile amaçlanan, bireyin toplumsal yaşama uyumunu kolaylaştıracak sosyal becerileri öğretmektir. Sosyal beceriler, yaşamın her aşamasında başvuru ve ihtiyaç duyulan, hayatı kolaylaştıran becerilerdir. Modelden öğrenme, bireyin başkalarını gözleyerek ve taklit ederek davranışları kazandığı öğrenme sürecidir. Gelişim sürecindeki öğrenmelerimizin çoğu modellerin taklidine bağlıdır. Örneğin; çocuklar ebeveynlerin konuşmalarını, jest ve mimiklerini taklit ederek öğrenirler. (Aktı, 2011). Öğrenme öğretme süreci içindeki başarının göstergesi, davranışlarda oluşan olumlu yöndeki değişiklikler göz önüne alınarak yapılmaktadır. Bu yüzden öğretim planlanırken değiştirilecek davranışlar belirlenmekte ve buna göre amaçlar oluşturulmaktadır (Demirbaş ve Yağbasan, 2005). Modelling, bireyin başkalarını gözleyerek ve taklit ederek, sosyal davranışları öğrenmelerini sağlayan yöntemdir. Bandura’ya göre gözleyerek öğrenme, sadece bir kişinin diğer kişilerin etkinliklerini basit olarak taklit etmesi değil, çevredeki olayları bilişsel olarak islemesiyle kazanılan bilgidir. Modelin özellikleri ne kadar gözlemcinin özelliklerine benzerse, gözlemci, modelin davranışına o kadar benzer davranış göstermektedir. Gözlem yoluyla öğrenmenin birinci basamağı modele dikkat etmektir. Birey, model alacağı etkinliklere dikkat edip, doğru bir biçimde algılamazsa gözlem yoluyla öğrenme meydana gelmez (Özçep, 2007).

Elliott ve Gresham’a göre (1993) gelişim sürecindeki öğrenmelerimizin çoğu modellerin taklidine dayalıdır. Örneğin; çocuklar ebeveynlerinin konuşmalarını, jest ve mimiklerini taklit ederek konuşmayı, jest ve mimikleri öğrenebilirler. Benzer şekilde, yetişkinler, yaşamlarındaki önemli kişilerin tercihlerini ve davranışlarını taklit ederek kişiler arası iletişim becerileri ya da mesleki ilgileri kazanabilirler. Model alınan kişiler

genellikle bir şekilde bağımsız olan kişiler olduğu için en etkili öğrenme biçimidir. Özellikle, modeller, davranışları için ödüllendirildiklerinde ya da modeller, gözleyen kişi için önemli olduğunda, davranışları daha çok taklit edilir. sosyal beceri eğitiminde, modelden öğrenme, iki şekilde kullanılmaktadır. Bunlar;

1. Canlı modelden öğrenme: Canlı modelden öğrenmede, birey doğal ortamlarda modellerin sosyal davranışlarını gözler. Temelde iki şekilde kullanılmaktadır. Birinci türünde, beceri gerektiren davranışlar, o beceriye sahip kişiler tarafından o beceriye sahip olmayan bireylere gösterilir. İkinci türünde, modelden öğrenme, daha karmaşık davranışlar için kullanılmaktadır. Örneğin: grupta psikolojik danışma sürecinde, bazı durumlar derinliğine ele alınıp incelendiğinde grup üyelerinin davranış örüntülerinde bazı değişiklikler olabilir. Alternatif ortaya koyan üyeler, bu alternatifleri tanımlamak ve göstermek için grup önüne çağrılabilirler.

2. Simgesel modelden öğrenme: Simgesel modelden öğrenmede, birey, film ya da video aracılığıyla bir modelin sosyal davranışını gözler (Akt: Gezer, 2010).

Rol Oynama

Sosyal birer varlık olan insanlar diğer insanlarla birlikte yaşamak durumundadır. Birlikte yasamanın en temel gerekliliği; etkili iletişim kurabilmektir. Birlikte yasayabilmek için toplumun gerektirdiği sosyal kabulü olan davranışlar sergilemek kaçınılmazdır. Bireyin sosyal kabulü olan davranışlar sergilemesi ve etkili iletişim kurabilmesi için birtakım beceriler edinmesi gereklidir. Sosyal beceriler olarak adlandırılan bu beceriler sayesinde insanlar buldukları topluma uyum sağlar (Erbay, 2008). Rol oynama yöntemi, öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kimliğe bürünerek ifade etmelerini sağlayan bir öğretim tekniğidir. Bu yöntemde ders konusu ile ilgili bir fikir, durum, sorun ya da olay, bir grup öğrenci tarafından yine bir grup öğrenci önünde dramatize edilir. Böylelikle grubun üyeleri yalnızca dinlemek ya da tartışmak yerine olayın nasıl oluştuğunu izlerler ve konunun ayrıntısına inerler. Rol oynama yöntemi özel bir değere sahiptir. Çünkü, bu yöntemde öğrenciler başka bir “kimliğe” bürünür, başkalarının nasıl hissettiğini, düşündüğünü ve etkinlikte bulunduğunu anlama imkanına sahip olurlar. Örneğin, bir iş görüşmesinin rol oynama yoluyla canlandırılması, öğrencinin ileride karşılaştığı sorunlardan önceden haberdar

olmasını sağlayacağı gibi bu tür görüşmelerde beklenmedik ve sürpriz sorularla da karşılaşabileceği konusunda da uyarılacaktır. Rol oynama yönteminde öğrenciler bir tepki ile karşılaşmaksızın ve cezalandırma tehlikesi olmaksızın bir başkası gibi hisseder, düşünür ve davranırlar, daha önemlisi özel sorunlarını bir bunalım hissetmeksizin tartışabilirler (İntrenet 4).

2.2.4. Sosyal Beceri Modelleri

Kuramsal modeller

Sosyal beceriler anlamında sosyal becerinin ne olduğunu, nerelerden (hangi ve nasıl davranışlardan veya becerilerden) oluştuğu, özelliklerinin veya şartlarının ne(ler) olduğu hususunda bir uzlaşma sağlanabilmiş değildir. Bu yüzden, burada bazı sosyal beceri modelleri üzerinde durulacaktır. Kuşkusuz, öne sürülmüş tüm modeller bunlar değildir. Hatta gerek sosyal beceri eğitimi, gerekse sosyal becerilerle ilgili ölçek geliştiren kişiler aynı zamanda bir sosyal beceri modeli önermiş olmaktadır bile denilebilir. Ancak, bu tür modeller ya sadece içerik ile ilgilidirler (sosyal becerinin kuramsal açıklaması ve yapısı ile çok ilgili değildir), ya da kapsam açısından sınırlıdır. Burada ele alınan modeller, genelde başka belli başlı açıklamaların eleştirilerini de getirmektedirler (Bacanlı, 1999).

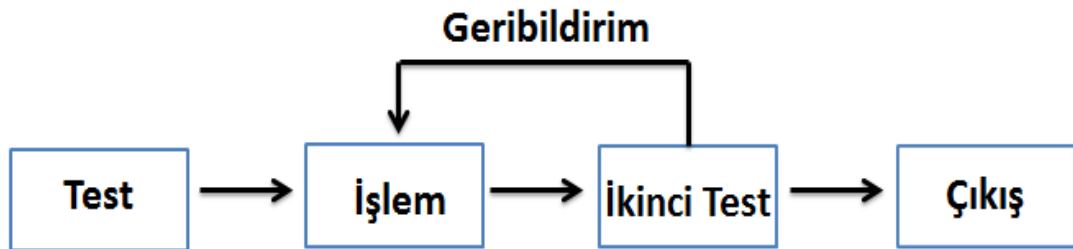
Motor sosyal beceri modelleri (Argyle, 1967)

Kronolojik sıra ile ele alınacak olursa, önce Argyle'nin (1967) sosyal beceri modeli üzerinde durmak gerekir (tabi ki bu kronolojik sıra kavramın ortaya çıkışının değil, burada ele alınacak olan yaklaşımların kronolojik sırasındır.). Argyle, öncelikle sosyal becerinin bir motor beceri olduğunun öne sürmektedir. Bu iddiasını da sosyal beceri ile motor beceri arasındaki benzerlikleri belirterek desteklemektedir.

1. Her ikisinin de becerikli performansın amaçları açısından belli amaçları, hatta alt amaçları vardır.
2. Her ikisi de ipuçlarının seçici algılanmasına dayanır; görme, işitme, kinestezi ve dokunma algıları kullanılır ve amaca uygun ipuçları değerlendirilir.

3. Merkezi çeviri (translation): alıcı sistemler tarafından toplanan bilgiler, beynin merkezi bölgelerine aktarılır ve burada uygun bir eylem planına dönüştürülür. Bu planlar sosyal öğrenme planlarıyla öğrenilmiştir.
4. Motor tepkiler: beynin merkezi bölgelerinde geliştirilen eylem planlarının davranışa dönüştürülebilmesi için kaslarla komutlar gönderilir. Burada da amaçlar ve alt amaçlar hiyerarşisinden söz edilebilir. Merkezi süreçlerin özü planlamaktır; tepki süreçlerinin özü ise başlatmak ve kontrol etmektir.
5. Geribildirim ve doğrulayıcı eylem: yapılan davranışlar geribildirim ve doğrulama ile pekiştirilir; burada operant şartlanma kuralları geçerli görünmektedir.
6. Tepkilerin zamanlaması: tepkiler belli zamanlarda uygun tepkiler olarak görülürler, başka bir zamanda uygunsuz olabilirler.

Bu benzerliklerden yola çıkarak Argyle motor beceriyi ve sosyal beceriyi Şekil 1’ de görüldüğü gibi şemalaştırmıştır. Benzerliklere rağmen, sosyal becerinin bir takım farklı özellikleri de vardır (Bacanlı, 1999).

Şekil 1. Geribildirim çevrimi düşüncesi

Sosyal beceriye ait farklı özellikleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

1. Diğerleriyle rapport (diyalog kurma) kurma ihtiyacı

Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için üç şart bulunmalıdır.

- a. A ile B arasında açık bir iletişim kanalı bulunmalıdır.

- b. Birbirlerine bir miktar güven ve kabul duymalıdırlar.
 - c. Her ikisinin de rahat olabilecekleri, düz bir etkileşim örüntüsü olmalıdır. Çeşitli amaçlar için çeşitli rapport dereceleri gerekebilir.
2. Kişiyi “oyunda tutma” ihtiyacı ilişkiyi sürdürüebilmek için karşıdakini etkileşimde tutmayı başarabilmesi gerekir; bunun için de bir yandan emir vermeli, bir yandan da ödüllendirici olmalıdır.
 3. Karşıdaki kişiyi güdüleme ihtiyacı karşıdakinin ilişkiyi sürdürüebilmesi için güdülenmesi gerekir.
 4. Başkasının endişe ve savunuculuğunu azaltma ihtiyacı
 5. Sosyal davrananların (performer) danışanda oluşturdukları izlenime ilgileri diğer motor becerilerde bu özellikler ve ihtiyaçlar genellikle bulunmaz.

Argyle’ nin bu analizi oldukça yararlı olmakla birlikte, o özellikle sosyal davranıcı (social performer) olarak nitelediği sosyal mesleklerde çalışan kişiler üzerinde durmaktadır. Sosyal beceri gerektiren belli başlı meslekler olarak toplumsal tarama görüşmesi, değerlendirme görüşmesi, satış, hatiplik, çalışma gruplarının denetlenmesi, personel görüşmesi, öğretim, psikoterapi ve danışma ve çocuk bakımını ele almaktadır. Başka bir ifadeyle, yukarıda belirlenen özelliklerde daha çok bu mesleklerde çalışan kişiler için düşünülmüştür (Akt: Bacanlı, 1999).

Üretici Sosyal Beceri Modeli (Trower, 1982)

Trower (1982) sosyal becerinin üretici (generative) bir modelini öne sürerken, Harre ve Secord’un insan davranışı modelini ve Mischel’in sosyal öğrenme modeline dayanmaktadır (Aktaran; Bacanlı, 1999).

İnsan davranışı modeli (Harre ve Secord)

Bunlardan Harre ve Secord ‘un modeline insan davranışlarındaki düzenlilik iki insan anlayışına dayanmaktadır: a) güçlerin itme ve çekmelerine cevap veren bir nesne olarak insan, ve b) kendi davranışlarını yönlendiren bir “agent” olarak davranan insan/kişi. Bu anlayışlar, insan davranışına amaç ve hedef getirir. Ayrıca, kişi davranışını yönlendirirken, yalnızca davranışını gözlenmez, davranışını gözlemesini de

gözler. Bu da bilinçli farkındalık kavramını getirir. Farkındalık da planların maksatlı bir şekilde yapılması ve kuralların bilincinde olmak demektir. Bir başka ifadeyle, Harre ve Secord 'un modeli bilişsel bir modeldir. Ve bilişsel süreçlere ağırlık vermektedir. Maksatlı plan uygulamaları ve kurallar, davranış v etkinliklerin epizodlar halinde ele alındığının ifadesidir. Epizotlar tepki öğelerinden değil, act ve eylemlerden (vurgulama kişide değil yapılan iştedir) ve eylemlerin anlaşılabilir bir act'ı tamamlayan dizisinden oluşur. Epizodun bu şekilde ele alınması Schank ve Abelson, bilgilerimizin rutin etkinliklerden oluşan stereo tipik durumlara göre düzenlendiğini öne sürmektedir. Onlara göre senaryo da kişinin stereotipine sahip olduğu belleksel bir yapıdır. Trower, bu düşünce silsilesini Ventola sıradan bir konuşmanın senaryosunu şu epizotlarla analiz etmiştir (Bacanlı, 1999).

Sosyal Öğrenme Modeli

Trower, Harre ve Secord'dan sonra Mischel'in sosyal öğrenme modelini ele almaktadır. Mischel 'in, trait kuramlarını eleştirdikten sonra, davranışla ilgili kişi değişkenlerini ararken kişinin genelde hangi trait'lere sahip olduğundan ziyade belli durumlarda kişinin yapılandırdıklarından daha önemli olduğunu iddia etmiştir. Bu düşünceden yola çıkarak Mischel 5 öneri getirmektedir (Bacanlı, 1999):

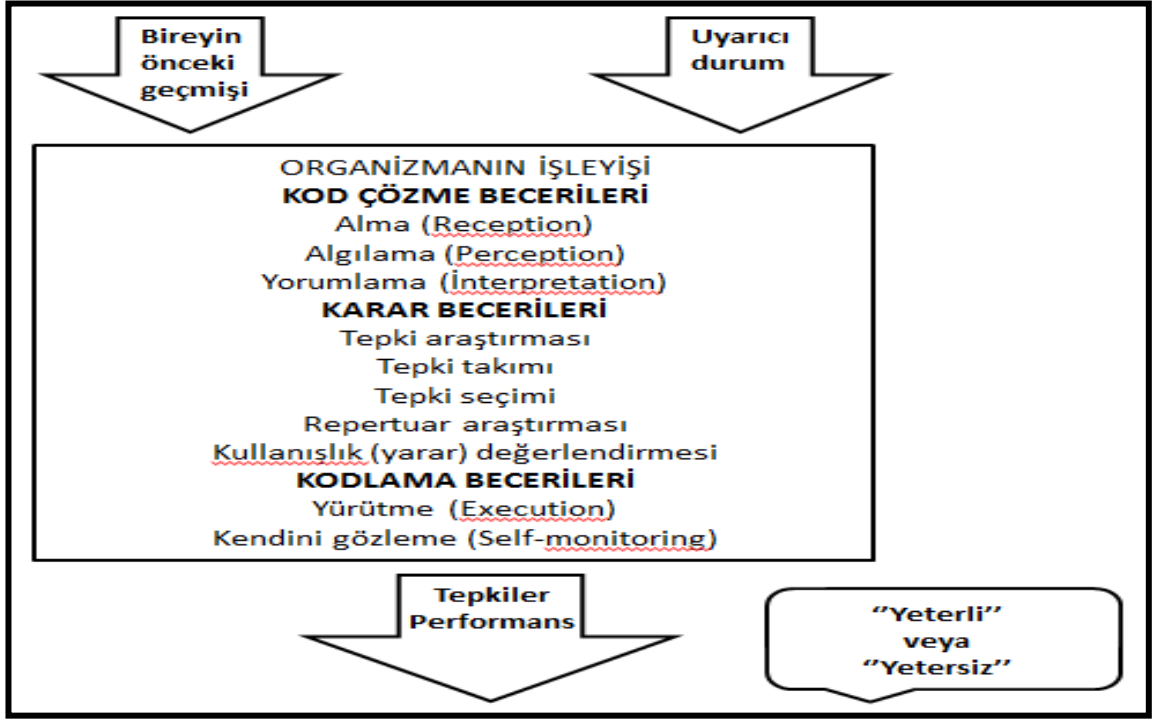
1. Kişi doğrudan ve gözlemsel öğrenme yoluyla durum ve muhtemel davranışlar hakkında bilgi edinir. Bu süreç sonunda "bilişsel ve davranışsal yapılandırma yeterlikleri " geliştirir.
2. İnsanlar aynı olayları değişik şekillerde kodlayabilir (encode) ve kendi varolan şemalarına göre bilgiyi süzerler. Mischel bu işlemler için "kodlama stratejileri ve kişisel yapılar" terimini kullanmaktadır.
3. Üçüncü değişken "öznenin çeşitli davranışsal ihtimallerin sonuçları hakkındaki beklentileri" dir. İki türlü beklenti vardır: davranış- sonuç ilişkisiyle ilgili beklentiler ve uyarıcı- sonuç ilişkisiyle ilgili beklentiler.
4. Bireyin uyarıcı tercihlerinin ve muhalefetlerinin de dikkate alınması gerekir.

5. Son değişken ‘‘kendini düzenleyici sistemler ve planlar’’dır. Kişiler kendileri için performans hedefleri koyarlar ve bu hedeflere ne kadar yaklaştıkları hususunda kendilerini eleştirirler.

Üç Sistem Yaklaşımı

Bu sistem sosyal beceri konusunda McFall tarafından geliştirilen bir modeldir. Bu modele göre geliştirilen sosyal beceriler iki grupta toplanır. Bunlar trait modelleri (sosyal beceriyi bir trait olarak gören modeller) ve moleküler modeller (tekil sosyal davranışlar üzerinde duran modeller) olarak adlandırılmıştır. Bu yaklaşıma göre trait modeller sosyal beceriyi belirlemek için kağıt-kalem testleri (kendini rapor etme teknikleri), davranışsal rol oynama testleri, yarı doğal performansın gözlenmesi ve önemli başkaları (kişiyeye yakın olan diğer kişiler) tarafından derecelendirme yollarını kullanmaktadırlar. Kuşkusuz bu lme şekillerinin bazı dezavantajları bulunmaktadır. Moleküler modeller ise sosyal becerileri genellenebilir ölümlere dnştremezler, nk özel durum ve beceriler üzerinde durmaktadırlar. McFall geliştirdiği modelde sosyal beceri ‘‘kişinin belli sosyal görevlere yeterli şekilde yerine getirebilmesini sağlayan özel yetenekler’’ olarak tanımlamıştır. Bu tanımda ‘‘yeterli bir şekilde’’ ifadesi sosyal yeterliliği vurgulamaktadır; yani standartlar ve genellenebilirlik (gelecek davranışın yordanabilmesi gibi) nemli görülmektedir. McFall, tanımın ardından beceri analizine üç sistem yaklaşımını getirmiştir. Yazısının başında iki sosyal beceri yaklaşımını genelde lme açısından eleştiren McFall, kendi yaklaşımını da daha çok llebilirlik ve analiz ltlerine dayandırmaktadır. Modele adını veren üç sistem fizyolojik, bilişsel ve açık motor davranış sistemleridir ve performans bu üç sistem açısından incelenebilmektedir (Bacanlı, 1999).

Fizyolojik beceriler algısal süreçleri ve otonom düzenleme ve kontrolleri içerir. Bu açıdan becerikli kişiler fizyolojik etkinliklerini düzenleyen bireyler demektir ve bu yetenek kişilerin ilişkilerinde önemli roller oynayarak başkalarının onlar hakkındaki izlenim ve yargılarını etkileyebilir. Bilişsel beceriler bilgi işleme açısından kavramsallaştırılmıştır ve genel uyarıcı bilgilerinin davranışsal programlara dönüştürülmesini ifade eder. Motor beceriler ise sözel ve sözel olmayan davranışlarla ilgilidir ve eksikliklerinde önemleri daha iyi ortaya çıkar. McFall, ne sürmüş olduğu modeli şekil 2’ de grldğu gibi şemalaştırmıştır.

Şekil 2. McFall'ın (1982) sosyal beceri modeli

Bu modelde ilk üç basamak od çözme becerilerini içerir. Birini basamak, dışarıdan gelen uyarıcı bilgilerin alınmasıdır, temelde fizyolojiktir. Uyarıcı bilgiler alınınca, algılanır ve kısa süreli hafızaya yerleştirilecek şekle getiren bir süzgeçten geçirilmeleri gerekir; bu algılama basamağıdır. Daha sonra, kısa süreli hafızaya alınan bilgiler kişi de bulunan anlam yapılarıyla bağlantılı olarak yorumlanırlar. Almada meydana gelebilecek hata ve yanlışlıklar özürden (handicap); algılamadakiler yanlış algılamalardan; yorumlamadaki hatalar yanlış anlamaktan ileri gelebilir. Bu aşamada bilgiler doğru bir şekilde kod çözümü yapılmazsa, daha sonraki aşamalarda yeterli performansın gerçekleştirilebilmesi zor olacaktır. Sonraki beş basamak karar becerilerini kapsar. Önce, hali hazır durumun gereklerini karşılayabilecek muhtemel tepkiler aranır. Sonra muhtemel tepkilerle durumun gerekleri karşılaştırılır. Daha sonra duruma en uygun tepki seçilir. Bir sonraki aşamada, kişinin repertuarında, en uygun tepkinin olup olmadığına bakılır (kişi en uygun tepkiyi seçebilir, ama bu tepki kişinin davranış repertuarında bulunmayabilir). En sonra, seçilen tepkinin yerine getirilmesinin yararlı olup olmadığı değerlendirilir. Bu süreç, uyun, ulaşılabilir ve kabul edilebilir bir tepki bulununcaya kadar yeniden ve yeniden sürdürülür. Modelin son kısmında kodlama

becerileri bulunur ve iki ögeden oluşur: önce, kişi seçmiş olduğu tepkiyi davranışa/eyleme dönüştürür (yürütme) sonra, kişi sürekli olarak davranışının/eyleminin duruma uygunluğunu ve sonucunu gözlemler (monitor) ve elde ettiği geribildirim davranışında gerekli yeni düzenlemeler ve ayarlamalar yapmak için kullanır. Bu basamaklar otomatik olarak ve çok hızlı bir şekilde işler. Ama bazı durumlarda bilinçli ve kontrollü olarak da gerçekleşebilir. Bu noktada McFall, bu modelin belli durumlar için daha yararlı hale getirilebilmesi için, daha da ayrıntılı hale getirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Bacanlı, 1999).

Kendini Ortaya Koyma Yaklaşımı

Sosyal anksiyete için geliştirilmiş olmasına rağmen, sosyal beceriler için de kullanılan ve kullanışlı olan bir diğer model, Leary ve arkadaşlarının modelidir. Schlenker ve Leary sosyal anksiyeteyi “gerçek veya hayali sosyal ortamlarda kişiler arası değerlendirilmenin öngörülmesi veya var olmasından doğan anksiyete” olarak tanımlamışlardır. Bu yaklaşımın temelinde Goffman’ın bireylerin sosyal etkileşimlerde karsıdaki kişilerde belli izlenimler oluşturmaya çalıştıkları ve bu nedenle karsıdaki kişilerin onları değerlendirmeleriyle ilgilendikleri düşüncesine dayanmaktadır. Kendini ortaya koyma ile ilgili yeterlik beklentileri, eğilimsel (genel kendine yeterlik, benlik saygısı) ve durumsal (yeni karşılaşmalar, durumdaki belirsizlikler, yabancılar) faktörlerden etkilenir. Kendini sunma ile ilgili sonuç beklentileri de çok çekici veya çok eleştirici kişilerin bulunmasından etkilenir ve sosyal açıdan endişeli olma eğimindeki kişilerde düşüktür (Bacanlı 1999).

2.2.5. Sosyal Becerinin Boyutları

Sosyal Beceri Envanteri'nde (Social Skills Inventory) sosyal beceri ve sosyal becerileri oluşturan yapılar aşağıdaki gibi ele alınmaktadır (Yüksel, 2001);

1. Duyuşsal anlatımcılık (emotional expressivity),
2. Duyuşsal duyarlık (emotional sensitivity),
3. Duyuşsal kontrol (emotional control),
4. Sosyal anlatımcılık (social expressivity),
5. Sosyal duyarlık (social sensitivity) ve
6. Sosyal kontrol (social control) olarak adlandırılmaktadır. Bu özellikler özet olarak şu şekilde açıklanmaktadır;

Duyuşsal Anlatımcılık

Duyuşsal anlatımcılık bireylerin sözel olmayan iletişim becerilerini, özellikle duyuşsal mesajları gönderme becerilerini ifade etmektedir. Bu yapı ayrıca bireyler arası etkileşimde eğilimlerin sözel olmayan anlatım yönünü ve duyuşsal durumları tam olarak ifade etme becerileri olarak tanımlanmaktadır. Duyuşsal anlatımcı birey, canlı ve neşelidir bu becerileri ile diğer insanları etkileyebilir (Yüksel, 2001). Örnek: ‘‘Sıklıkla yüksek sesle gülerim’’ (Deniz, 2003).

Duyuşsal Duyarlılık

Duyuşsal duyarlılık, başkalarının sözel olmayan iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini ifade etmektedir. Duyuşsal yönden duyarlı bireyler, başka bireylerin duyuşsal imalarını doğru ve tam olarak yorumlarlar. Başka bireyler, duyuşsal olarak duyarlı bireyleri çabuk etkileyebilirler. Bu yapıya sahip olan bireyler, başkalarının duyuşsal durumlarını empatik olarak ifade edebilirler (Yüksel, 2001). Örnek: ‘‘İnsanları neyin mutlu ettiğini bilmekle ilgiliyim’’ (Deniz, 2003).

Duyuşsal Kontrol

Duyuşsal kontrol, bireylerin duyuşsal ve sözel olmayan tepkilerini düzenleme ve kontrol becerilerini içermektedir. Duyuşsal kontrol, belli başlı duyguları yetenekle birleştirme ve bu duyguları bir maske altında gizleme becerilerini kapsar. Örneğin, bir şakaya uygun ortamda gülmek veya üzüntüyü gizlemek için neşeli bir yüz ifadesi sergilemek gibi. Bu yapıya sahip olan bireyler duygularını göstermeye karşı kontrol etme eğilimindedirler (Yüksel, 2001). Örnek: ‘‘Gerçek duygularımı herhangi birisinden saklayabilirim’’ (Deniz, 2003).

Sosyal Anlatımcılık

Sosyal anlatımcılık, sözel anlatımcılığı ve bireylerin birbirleriyle sosyal iletişim kurma ve iletişime katılma becerilerini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle sosyal yakınlaşmadaki becerileri göstermektedir. Bu yapıya sahip olanlar, cana yakın sosyal ya da herhangi bir konuda sohbeti başlatma ve yönlendirme becerilerine sahiptirler. Ayrıca bu yapı sözel akıcılıkla da ilişkilidir. Sosyal anlatımcı bireyler söylemek istediklerini içeriğe bağlı olmaksızın kendi başlarına konuşmayı kolaylıkla

yönlendirebilirler. Diğer bir deyişle spontan bir şekilde konuşmayı sürdürebilirler (Yüksel, 2001). Örnek: ‘‘Genellikle diyalogları ilk başlatan ben olurum’’ (Deniz, 2003).

Sosyal Duyarlılık

Bu yapı, başkalarının sözel iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini içermektedir. Bunun yanı sıra, bireylerin uygun sosyal davranışları yönlendiren normları anlamak ve bireysel duyarlılığı da yansıtmaktadır. Sosyal duyarlı bireyler, sosyal davranışları sergilerken sosyal normlara özen gösterirler ve ortama uygun hareket etme bilincindedirler. Bu yapı sosyal etkileşime katılmayı engelleyen bireysel bilinci de yansıtabilmektedir (Yüksel, 2001). Örnek: ‘‘Çevremdeki karamsar ruha sahip olanlardan büyük ölçüde etkilenirim’’ (Deniz, 2003).

Sosyal Kontrol

Bu yapı, sosyal rol oynama ve bireyin sosyal olarak kendini ortaya koyma becerilerini ifade etmektedir. Sosyal kontrol becerisi gelişmiş bireyler, herhangi bir sosyal durumda ortama uygun hareket eden, kendinden emin ve sosyal durumlara kolayca ayak uydurabilen bireylerdir. Sosyal kontrol becerisi aynı zamanda, sosyal etkileşim sırasında yapılan iletişimin içeriği ve yönlendirilmesi konusunda da bireylere yardımcı olmaktadır (Yüksel, 2001). Örnek: ‘‘Her türlü insanla rahat ederim’’ (Deniz, 2003).

Kişiler arası ilişkilerde önemli bir yeri olan bu becerileri sergilemede her birey yeter-li değildir. Bireylerin yeterli sosyal becerileri kazanmaması, kişiler arası ilişkilerinde ve çevreye uyum sağlamada başarısızlıklara yol açabilir. Bu durum aslında bir sosyal beceri yetersizliğidir (Deniz, 2003).

2.3. Sosyal Beceri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında yurt dışında ve yurt içinde konu ile ilgili yapılan araştırma sonuçları incelenmeye çalışılmıştır.

2.3.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Jones ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencileri (18 erkek, 24 kız) yalnızlık düzeyi ve sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişki incelemiştir.

Araştırma sonucunda yalnızlık düzeyinin sosyal beceri düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Riggio ve arkadaşları (1990), sosyal beceri ile yalnızlık, sosyal kaygı, özsaygı ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, üniversite öğrencilerinin sosyal becerilerinin yalnızlık ve sosyal kaygı ile olumsuz yönde, özsaygı ile olumlu yönde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir (Akt: Telli, 2010).

Rahmati ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada, yaşam becerilerindeki gelişim ile sosyal beceriler arasındaki gelişim arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada ilköğretin 4. Sınıf öğrencileri deney ve kontrol grubu olarak iki gruba ayrılmıştır. Araştırmanın sonunda çocuklarda yaşam becerilerinin geliştirilmesinin sosyal uyum düzeyini arttırdığı tespit edilmiştir.

Morais ve Rocha (2000), ilköğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini arttırmak için çalışma yapmışlardır. Araştırmada sınıf ortamında yaptıkları pedagojik etkinlikler, ailenin sosyal sınıfı ve cinsiyet değişkenlerinin de ayrıca programa olan etkileri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak cinsiyet değişkeninin, sosyal yeterliliğin gelişimine etkisinin fazla olmadığı ama ailenin olumlu özelliklerinin, çocuğun sosyal yeterliliğinin gelişmesinde son derece etkili olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin öğretmen ve anne-baba gözü ile değerlendirildiği çalışmada, öğretmenlerin gözüyle sosyal beceriler ile cinsiyet, dil becerisi ve aile yapısı arasında anlamlı farklılıkların olduğunu bulunmuştur. Bunun yanında araştırmanın sonunda cinsiyet, dil becerisi ve aile yapısının okulöncesi çocukların sosyal davranışlarında önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir (Elliot ve ark, 1989).

Yine okul öncesi eğitimin sosyal gelişim üzerine etkilerinin incelendiği çalışmada, okul öncesi eğitimin alındığı okulların sosyal ve duygusal gelişim üzerine etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda okulöncesi eğitimin erkek çocukların gelişimsel ve okul başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Kız çocuklarının da sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyen bir okul öncesi eğitim aldıklarında kişisel gelişimlerinde anlamlı katkılar olduğu bulunmuştur (Marcon, 1993).

2.3.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de ilköğretimin amaçlarından biri, her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmaktır. İlköğretimde, öğrencilere kazandırılması gereken temel becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk yüklenebilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür. Çünkü, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin sosyal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile olanaklıdır (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Spora katılımın sosyalleşme üzerine etkilerinin incelendiği çalışmada Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi öğrencileri araştırmanın deney grubunu oluşturmuştur. Katılımcılara ‘‘Spor ve Sosyalleşme Ölçeği’’ uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda kişisel farklılıklara rağmen sporun sosyal bütünleştirici bir özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir (Filiz, 2010).

Engelli bireylerde spora katılım ile sosyal gelişim arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, Mersin ve Adana illerinde yaşayan 53 spor yapan ve 63 spor yapmayan bedensel engelli örneklemini oluşturacak seçilmiştir. Katılımcılara 50 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda sporun, bedensel engellilerin sosyalleşmeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu gözlenmiştir. Bu etkinin arkadaş edinmeden, grup üyeliğine, kendini değerli hissetme, hoşgörölü olma, takım çalışmasını önemseme, rekabet duygusu, ulusal değerlere bağlı olma gibi birçok konuda görüldüğu belirlenmiştir.. Elde edilen sonuçlara göre, sporun tüm toplum üyeleri üzerinde olumlu etkilerde bulunmasının bedensel engelliler açısından da geçerli olduğu vurgulanmıştır (Söğüt, 2006).

Ergenlerde sosyal beceri eğitiminin kişilerarası ilişkiler üzerine etkilerinin araştırıldığı çalışmada Adana Ticaret Odası Anadolu Lisesi öğrencileri deney grubunu oluşturmuştur. Bu öğrencilere sosyal beceri eğitimi verilmiştir. Aynı yaş grubunda bulunan ve aynı lisede öğrenim gören diğer bir grup ise herhangi bir sosyal beceri eğitimi almamıştır. Araştırmanın sonunda genel olarak sosyal beceri eğitiminin

öğrencilerde kişilerarası ilişki düzeyini geliştirdiği bulunmuştur. Ayrıca araştırmada kullanılan kişilerarası ilişki ölçeğinin bir alt boyutu olan besleyici ilişkiler üzerine etkili olduğu, buna karşılık zehirleyici ilişkiler alt boyutunda etkili olmadığı saptanmıştır (Uzamaz, 2000).

Mersin Üniversitesi'nde okumakta olan öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ile yetkinlik beklentileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal beceri düzeyi ve yetkinlik beklentisi arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Sosyal beceri düzeyi ve yetkinlik beklentisi puanları arasında kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak duyuşsal anlatımcılık alt ölçeği arasında kızların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer ve öğrenim gördükleri fakülteler açısından sosyal beceri düzeyi ve sosyal yetkinlik beklenti puanların arasında fark bulunmamıştır (Telli, 2010).

İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonunda en yüksek sosyal beceri düzeyine sahip öğrencileri gün içinde hiç internet kullanmayan öğrencilerden meydana geldiği bulunmuştur. Bunun yanında sosyal beceri düzeyi ile medya okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Aktı, 2011).

Ankara ilinde yapılan bir çalışmada birinci lig düzeyindeki takım ve bireysel spor dallarında yer alan sporcuların sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi, karşılaştırılması ve sosyal becerilerinin yaş, eğitim düzeyi, spor türü, 14 yaşına kadar yaşadığı il ve vücut temaslı ve vücut temassız spor branş değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesinde sosyal beceri envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonunda 19-22 yaş grubunda bulunan sporcuların alt yaş gruplarında bulunanlara göre daha yüksek sosyal beceri düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Takım sporu yapanların ferdi spor yapanlara göre daha yüksek sosyal beceri düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Vücut teması bulunan ve bulunmayan spor dallarında yer alan sporcuların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olmadığı bulunmuştur. Branşlara göre toplam sosyal beceri düzeyleri açısından, futbol ve voleybol branşlarının, güreş ve atletizm branşlarından daha sosyal beceri düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir (Gezer, 2010).

Çocuklarda sosyal beceri gelişiminin değerlendirildiği çalışmada, okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonunda okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitim kurumunun türü, cinsiyet, kardeş sahibi olma, babanın eğitim durumu ve annenin çalışma değişkenlerine göre farklılaşmadığı, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitime başlama yaşı, anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin ailenin çocuk yetiştirme tutumu değişkeni ile ilişkisi olduğu bulunmuştur (Erbay, 2008).

İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir çalışmada, ilköğretim II. Kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonunda ilköğretim öğrencilerinin olumsuz sosyal beceri puanları ile mutluluk, kaygı, davranış ve uyum alt boyutları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunurken, olumlu sosyal beceri puanları ile benlik saygısı alt boyutlarından mutluluk, popülerite, davranış ve uyum, fiziksel görünüm ve zihinsel ve okul durumu puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir (Yiğit ve Yılmaz, 2011).

İlköğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin bazı temel sosyal beceriler (kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlarca kabul görme, aile fertleri ve diğer bireyler tarafından kabul görme, sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre) yönünden gelişimini ölçen Sosyal Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Ebeveynlerin sosyal becerileri ile çocuklarının sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, çocukların sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerin sosyal beceri (kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlarca kabul görme, aile fertleri ve diğer bireyler tarafından kabul görme, sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre) düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Özabacı, 2006). İlköğretim öğrencilerinde spora katılım ile sosyal gelişim arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, öğrencilerin sportif faaliyetlere

katılımlarının, sınıflarına, cinsiyetlerine, yaşlarına, anne babanın çocuğa karşı tutumuna, anne babanın eğitim ve gelir düzeyine göre öğrencinin sosyal uyum ve iletişim becerisini anlamlı olarak farklılaştırdığı tespit edilmiştir (Türkel, 2010).

Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelendiği çalışmada, öğrencilerin duyuşsal anlatımcılık ve sosyal duyarlık alt ölçeklerin de sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülürken; duyuşsal duyarlık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol ve sosyal beceri toplam puanı açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı gözlenmiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin duyuşsal anlatımcılık puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerinden anlam düzeyi de yüksektir. Birinci sınıfların sosyal duyarlık alt ölçek puan ortalamaları dördüncü sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin sosyal beceri duyuşsal anlatımcılık ve duyuşsal kontrol alt ölçek puanlarının üniversiteye giriş puan türüne göre farklılaştığını gösterirken; duyuşsal duyarlık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlık, sosyal kontrol ve toplam sosyal beceri puanlarının ise üniversiteye giriş puan türüne göre farklılaşmadığını göstermiştir. Sosyal beceri duyuşsal anlatımcılık alt ölçeğinde en yüksek puan ortalaması sözel puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerde, duyuşsal kontrol alt ölçeğinde ise en yüksek puan ortalaması sayısal puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerde gözlenmiştir. Sözel puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerin duyuşsal anlatımcılık puan ortalamaları sayısal puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerinkinden, duyuşsal kontrol alt ölçeğinde ise sayısal puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerin puan ortalamalarının sözel puan türü ile üniversiteye giren öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Deniz, 2003).

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin kişisel özellikleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerinin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri sınıf, öğrenim gördükleri bölüm, spor yapma düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu, Öğrencilerin yapmış oldukları spor türü bakımından ise farklılaşmanın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Çetin ve Kuru, 2009).

Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin farklı değişkenlere göre karşılaştırıldığı çalışmada, beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeyleri duyuşsal anlatımcılık alt ölçeğinde branş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterirken, cinsiyet, cinsiyet-branş değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeyleri duyuşsal duyarlılık alt ölçeğinde branşa göre anlamlı fark bulunurken cinsiyet, cinsiyet-branş değişkeni açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeyleri sosyal anlatımcılık alt ölçeğinde branş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterirken, cinsiyet, cinsiyet-branş değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeyleri toplam puanda branş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterirken, cinsiyet, cinsiyet-branş değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Branşa, cinsiyet ve cinsiyet-branş değişkenine göre sosyal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal kontrol alt ölçeğinde beden eğitimi ve sınıf öğretmenleri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Sınıf öğretmenlerinin meslek deneyimine göre, duyuşsal anlatımcılık alt ölçeğinde fark bulunurken duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol alt ölçeklerinde ve toplam puanda anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin meslek deneyimi ile arasında istatistiksel olarak bir farka rastlanmamıştır (Özçep, 2007).

Lisanslı olarak takım ve ferdi spor yapan bireyler üzerinde yapılan çalışmada, cinsiyete göre lisanslı olarak takım sporu, bireysel spor yapan ve spor yapmayan öğrenciler arasında anlamlı fark olduğu, sosyal beceri ölçeği alt boyutlarında duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarında anlamlı fark bulunduğu, sosyal duyarlılık boyutunda ise cinsiyete göre anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Cinsiyete göre lisanslı takım sporu, bireysel spor yapan ve spor yapmayan öğrenciler arasında sosyal beceri alt boyutlarından duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sosyal oldukları belirlenmiştir. Duyuşsal kontrol alt boyutunda erkek öğrencilerin daha sosyal oldukları, sosyal duyarlılık alt boyutunda ise cinsiyetler arasında fark bulunmadığı, toplam sosyal beceri ölçeğinde de

kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sosyal oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Yıldırım, 2011).

Ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin okudukları okul türlerine göre sosyalleşme ve spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve fen lisesinde okuyan öğrencilerin en yüksek sosyalleşme düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. En düşük sosyalleşme düzeyi okul türüne göre teknik lisede okuyan öğrencilerden olduğu, erkek ve kız öğrencilerin sosyalleşme ve spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olduğu, ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve düzeyi en yüksek olanların sayısal bölümde okuyanların olduğu bulunmuştur. En düşük sosyalleşme düzeyine sahip bölüm, teknik bölümlerde okuyan öğrencilerden olduğu, en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların en uzun yaşanan yerin il merkezleri olduğu, en düşük sosyalleşme seviyesi en uzun süre kasaba'da yaşayanların olduğu, birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir (Aytan, 2010).

Yurt içinde yapılan mevcut çalışma bulgularını değerlendirdiğimiz zaman, sosyal beceri düzeyini etkileyen birçok faktörün olduğu görülmektedir. Özellikle çocuklar üzerinde yapılan çalışmalarda spora katılım, sosyal çevre, ebeveynlerin sosyal beceri özellikleri ve bazı demografik özelliklerin sosyal beceriyi olumlu ya da olumsuz etkilediği görülmektedir. Genç ve yetişkin bireylerde de sosyal beceri düzeyinin çeşitli değişkenlerden etkilendiği görülmektedir.

2.4. Gençlik

2.4.1. Gençlik Kavramı

Birey, çocukluğundan yaşlılığına kadar gelişen yaşam çizgisi üzerinde birbirinden farklı gelişim dönemlerinden geçer ve bu dönemler içerisinde birbiriyle aynı olmayan fizyolojik ve psikolojik bazı özellikler gösterir. Bu bağlamda yaşam çizgisini dikkate alarak bireyin hayatını genel hatlarıyla; çocukluk, ergenlik/ gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi ana gelişim dönemlerine ayırarak incelemek mümkündür. Ancak genel olarak böyle bir sınıflama yapılmasına rağmen inceleme konusu “insan” olunca, sözü

edilen gelişim periyotlarının başlangıç ve bitiş anlamında kesin olarak yaş sınırlamasını yapmak oldukça güçtür. Fakat bilimsel çalışmaların getirdiği zorunluluk nedeniyle özellikle gelişim psikolojisi alanında yapılan çalışmalarda, bu bağlamda gelişim dönemleriyle ilgili her bir dönemin kendi içinde aynı olmasa da birbirine yakın yaş sınırlamaları yapılmıştır (Koç, 2004). Bunun yanında gençlik dönemi, bireyin toplumsallaştığı, birey olarak kişiliğini oluşturduğu, toplumda kendini konumlandığı ve geleceğini şekillendirdiği bir dönemdir (Certel, 2010).

Gençlik, ekonomik ve sosyal bakış açısıyla, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanabilir. Geçmişte bu geçiş dönemi oldukça kısa sürmesine rağmen, günümüzde çok daha uzun bir dönemi kapsamaktadır. Gençliğe yönelik tanımlar toplumdan topluma, hatta aynı toplumun farklı kesimlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Gençlik dönemi, içinde büyük değişimleri, gelişimleri ve heyecanları barındıran bir dönemdir. 2001 yılında Lizbon'da yapılan AB konferansında da aynı konu tartışılmış ve gençliği tanımlamaya yönelik var olan yaklaşımların demografik ya da etkinlik bağlantılı özelliklere dayandığı sonucuna varılmıştır. Birinci tanımlama, demografik, gençleri bir toplumdaki belirli bir yaş grubu olarak alan daha resmi/formal bir tanımdır. İkinci tanımlamada ise, etkinlik-bağlantılı, belirli bir yaş sınırlaması bulunmamakta ve gençliği kendi alt-sistemi içinde benzer tür etkinlikleri, yaşam tarzını ve gençlere atfedilen kültürü paylaşan bir alt-grup olarak tanımlamaktadır (Certel, 2010).

Literatürde, gençlikten yetişkinliğe geçişi belirleyen iki gösterge bulunmaktadır. Bunlardan birincisi aile sorumluluğu üstlenmek, diğeri ise iş sorumluluğu üstlenmektir. Modern toplumlarda, eğitim yaşı arttıkça, aile sorumluluğu ve iş sorumluluğunun üstlenildiği yaş ilerlemektedir. Gençlik, ekonomik, sosyal ve siyasal değişim ya da dönüşümlerden hızlı bir şekilde etkilenmektedir. Gençlik üzerine literatürde, herkes tarafından kabul edilen bir gençlik tanımı ve yaş aralığı yoktur. Kimi çalışmalar, 12–24 yaş grubunu, kimi çalışmalar ise 12–26 yaş grubunu, kimileri ise 15–24 ya da 15–30 yaş grubunu genç olarak ele almaktadırlar. Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Dünya Bankası (WB), 15–24 yaş aralığındaki kişileri “genç” olarak tanımlamaktadır. Avrupa Birliği'nin bazı raporlarında da gençler 15-29 yaş aralığındakiler olarak

tanımlanmaktadır. Çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olan gençlik, modern zamanlarda ortaya çıkmış toplumsal bir kategoridir. Bir başka ifadeyle, gençlik, endüstri toplumu öncesinde, örneğin Ortaçağ Avrupa'sında bir toplumsal kategori olarak görülmemiştir. Geleneksel toplumlarda gençlik, bugünkü kadar uzun bir süreye yayılmamış ve kısa sürmüştür. Modern ulus devletlerin inşa sürecinde gençlik, hem devletin inşa ettiği bireyler hem de yeni toplumu inşa eden aktörler olarak önem kazanmıştır (Gür ve ark., 2012). Tüm dünya da 10-25 yaşları arasındaki kişilerin sayısı 1.5 milyara ulaşmıştır. Bu şimdikiye kadar gelmiş geçmiş en geniş genç nüfustur. Gençlerin büyük çoğunluğu- yüzde 87'si- gelişmekte olan ülkelerde ve birbirinden oldukça farklı ekonomik ve sosyal çevrelerde, farklı aile yapılarında ve kültürlerde yaşamaktadırlar. Türkiye'de de 15-24 yaş arası gençler sayıca 12 milyonu bulmaktadır (Yıldırımkaaya, 2008).

2.4.2. Gençliğin Özellikleri

Gelişme ve değişimin olduğu insan hayatının bu kritik sürecini insanlık; kararsız, huysuz, gergin, fevri kişilik özellikleriyle tanımaktadır. Somatik değişimin ve karmaşık duyguların hakim olduğu gençlik dönemi için zamana ve yere göre farklı tanımlar yapılmış, gençlik farklı niteliklerle anılmıştır. Kültürel yapıların farklılığı ve gençlik dönemine farklı değerlerin yüklenmesiyle ortak bir tanım elde edilememiştir (Yüce, 2009). Gençlik ile ilgili yapılan tanımlara göre, gençlik evresinin çok hızlı, asi, bağımsız yaşamayı seven, aile bireylerinden bağımsız bir ergenlik dönemi ile karşı karşıya olunduğu görülmektedir. Gençler, yaşadığı ergenlik dönemi içerisinde, ailesi ve çevresiyle ilgili çeşitli sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ayrıca gençlik döneminin çok hareketli olduğu görülmektedir. Bu hareketli dönem, insanların yaşadığı sosyo-kültürel yapı ve çevre ile bağlantılıdır. Gençlerin durumu, buldukları yaş aralığına bağlı olarak, gençlik yaş aralığı ya da yetişkinlik yaş aralığı olarak değişmektedir. Bir bireyin genç grubunda olması, yaşadığı toplumun değerleri ve kültürel yapısıyla birebir paralellik göstermektedir (Coşkuner, 2009).

Gençlik dönemi, sağlık açısından riskli davranışların tanınması, korunma yollarının kazanılması ve sürdürülmesi açısından önemli fırsatların yakalanabileceği bir dönemdir. Bu dönemin gençlerin bu konularda duyarlı hale getirilmesi açısından önemi hep akılda bulundurulmalıdır. Gençlik döneminin olumlu bir özelliği gençlerin yeni

fikirlere açık olmalarıdır; gençler bu dönemde karar verme konusundaki yeteneklerini geliştirmeye isteklidirler. Gençlik dönemi, genç insanların yeni yetenekler edindiği ve birçok yeni durumla karşı karşıya kaldığı hızlı bir gelişme dönemidir. Bu dönem sadece ilerleme için fırsatlar sunmakla kalmaz, aynı zamanda sağlık ve iyilik konusundaki riskleri de beraberinde getirir. Gençlerin ihmal edilmesi hem o dönemde, hem de ileri dönemlerde önemli sorunlara yol açabilir. Ancak, aynı zamanda da bu dönem bir fırsat dönemidir. Yeniliğe, değişime, gelişmeye en açık olan bu yaş grubuna, doğru yöntemlerle, doğru yerde, doğru kişilerle ulaşıldığında birey ve toplum sağlığı açısından çok önemli gelişmeler sağlanacaktır. Bugünün dünyası gençlere hem önemli fırsatlar, hem de sağlık açısından riskler sunmaktadır. Gençlerin okula gidebilme ve teknolojik ilerlemeden faydalanabilme oranı geçmişte olduğunda daha yüksektir (Yıldırımkaya, 2008).

2.4.3. Ergenlik Dönemi

Ergenlik kelimesini yaşamın 11-12 yaşlarından 10'lu yaşların sonuna kadar uzanan karmaşık, zaman zaman fırtınalı dönemi tanımlamada kullanırız. Diğer toplumlar yetişkinliğe geçişi sünnet, nişan ya da bazı diğer geçiş törenleriyle simgelerler. Bizim toplumumuzda, çocukluk ve yetişkinlik arasında net bir ayırım yoktur: yetişkin toplumsal rolü ağır ilerleyen geçişlerden uzun yıllar sonra kabul edilir.

Ergenliğin fiziksel değişiklikleri on yıl ya da daha uzun sürede-diğer şeylerin yanı sıra ekonomik ve toplumsal bağımsızlıklarla beliren-yetişkin toplumsal rolünü hazırlar. Yaşam sürecinde ayrı bir evre olarak ergenlik düşüncesi, yeni bir gelişimdir. Bu yüzyıla kadar, pek çok aile kırsal alanlarda yaşamıştır. Böyle aileler yaşamak ve gelişmek için ekip olarak çalışmak zorundaydılar. Çocukları yetişkin olduğunda, giderek artan ölçüde sorumlu ve bağımsız hale' gelen aile işlerini yürütmektedir. Kentlere daha fazla sayıda aile taşındıkça, daha çok ana baba fabrikalarda çalıştıkça ve daha fazla çocuk okullarına devam ettikçe, yaşam daha fazla yaşa göre ayrılmış hale gelmiştir. Ergenlik belirli bir yaş grubu içinde bir dizi gelişimsel deneyim olarak kendi kimliğini almıştır. Bugün ergenler birey olarak kendi kimlikleri konusunda en belirsiz görüşlere sahip olduklarında bile, kendi yaşlılarıyla sıkı biçimde özdeşleşirler. Ergenlik çocukluktan genç yetişkinliğe geçişteki tüm değişiklikleri de -toplumsal, bilişsel ve fiziksel- ifade eder. Erinlik ergenliğin biyolojik değişikliklerinin gerçekleştiği olgunluk

evresidir. Aynı genel biyolojik değişiklikler, tüm ergenleri etkilediği halde, bu değişikliklerin zamanlaması, ölçüsü ve özel yansımaları değişir. Değişiklikler yalnızca üstesinden gelinecek gelişimsel engelleri ortaya koymaz, onların hızı sarsıntılarını yoğunlaştırabilir (Lindzey ve ark, 1988).

Ergenlik dönemi, fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını, kimlik duygusunu ve sosyal üretkenliğini kazandığı zaman sona eren bir dönemdir. Bu dönem biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimsel değişikliklerle karakterizedir. Ergenlikte biyolojik gelişim iskelet sisteminde hızlı büyüme ve cinsel gelişim ile, psikolojik gelişim bilişsel gelişim ve kimlik gelişimi özellikleriyle belirlenir ve sosyal olarak da ergenlik genç erişkin rolüne hazırlığın olduğu bir dönemdir. Ergenin sosyalizasyonu, kişinin kendi toplumunda yaşamını sürdürebilmesi için talep ettiği minimum öğrenmeyi üreten bir süreçtir (Derman, 2008).

Ergenlik dönemi, bulûğ çağına erme sebebiyle biyopsikolojik bakımdan çocukluğun sona ermesiyle, toplumsal yaşamda sorumluluk alma dönemi olan yetişkinlik döneminin başlangıcı arasında kalan bir gelişim süreci olarak da tanımlanabilir (Koç, 2004). Ergenlik dönemi ön ergenlik dönemi ile başlar. Ön ergenlik dönemi belirgin ve hızlı fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerin görüldüğü çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Diğer bir deyişle ön ergenlik dönemi, çocukluk yıllarının sonu gençlik döneminin başlangıcıdır. Çocuğun anne ve babasından duygusal anlamda uzaklaşmaya başladığı dönemdir. Ön ergenlik dönemi kız ve erkeklerde farklılıklar gösterse de, kızlarda ortalama 10 yaş, erkeklerde ise ortalama 12 yaş sınırında başlar. Ergenlik dönemi 10-12. yaşlarda başlayan yirmili yaşların başlangıcına kadar devam eden, hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişikliklerin yaşandığı dönemin genel adıdır. Bu dönem içinde çeşitli yaşlarda farklı gelişim süreçleri yaşanır. Ergenlik yaşamın büyük değişimler gösteren en hızlı ve zorlu dönemidir. Çocukluktan erişkinliğe geçiş sürecinde ergenlik, buluş ile başlayıp (erkeklerde ortalama 13, kızlarda ortalama 11 yaş) erişkinliğe kadar sürer. Erişkinliğin yaşı kültürden kültüre değişmekle birlikte, kişinin ailesinden bağımsız bir yaşam sürebildiği yaş olarak da belirtilir (Anabilim Eğitim Kurumları, 2011).

Ergenlik dönemi, değişik açılardan ele alınıp incelenebilir. Yapılan çalışmalarda ergenliğe, fizyolojik gelişim, toplumsal etkiler, ekonomik kararlılık ya da duygusal gelişim gibi farklı boyutlardan yaklaşılmış ve genellikle söz konusu dönem, fizyolojik olgunlaşmayı da içeren bir yaklaşımın bileşimi olarak ele alınmıştır. Öte yandan konuya tarihsel bir perspektiften bakıldığında, geçmiş yüzyıllarda ilkel anlamdaki tarımsal ve kentsel kültürlerde, erken yaşlardan itibaren gençlerin katkısına gereksinim duyulduğu için birey, bugün ergenlik olarak adlandırılan bu dönem öncesi çocukluktan başlayarak, hiç ara vermeden yetişkinlik dönemi sorumluluklarını yüklenmek durumunda kalmıştır. Bunun yanı sıra söz konusu kültürlerde kısa yaşam süreleri kadar, ekonomik ve toplumsal baskı gibi faktörler de, yetişkinlik sorumluluğuna ilişkin yaşı aşağıya doğru çekmiştir. Ancak sanayileşmeyle birlikte yaşam kalitesinin ve süresinin giderek artması sonucu, teknolojik ve endüstriyel gelişimler ve demografik artışlar nedeniyle artık gençlerin katkılarında daha az gereksinim duyulmuş, dolayısıyla söz konusu dönemin ekonomik olarak topluma katkıları giderek önemini yitirmiştir (Koç, 2004).

2.4.4. Ergenlik Dönemi Özellikleri

Ergenlik, bilimsel çalışmalar içinde en çok ele alınan, bir çok yönü ile araştırılan ve en merak uyandıran konulardan biridir. Ergenliğin evrensel yanlarının olmasının yanı sıra kültürel farklılıklarının da olduğu bilinmektedir (Dinçel, 2006). Ergenlik dönemindeki bireyin gelişim özellikleri bu döneme girdiği yaş ile doğrudan ilgilidir. Bazen birey ergenliğe erken girebilir. 12-14 yaş arasındaki bu dönemde hızlı gelişen fiziksel ve davranışsal değişiklikler görülür. Hızlı büyüme ve cinsel gelişim kızlarda erkeklerden daha öncedir. Erken büyümenin erkeklerin ruh sağlığı açısından genel olumlu etkisine karşılık, erken gelişen kızlarda akranlarından daha düşük benlik saygısı, daha yüksek depresyon oranı, anksiyete bozuklukları ve yeme bozuklukları görülmektedir. Erken ergenlik döneminde ergenlerin en büyük uğraşları bedenleridir ve bu dönemdeki ergenlerde hızlı fiziksel gelişime uyum ve bu değişiklikler ile baş etme çabaları görülür. Beden imgesi gelişiminin yanında, ergenlik dönemindeki önemli fiziksel değişimlerden biri üreme olgunluğunun başlangıcına işaret eden ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimidir ve bu gelişim gencin kendisini toplumsal açıdan çocukluktan farklı bir kız ya da erkek kimliğinde algılamasına neden olur. Beden görünümünün

değişmesi, dürtülerin artması, cinsel kimliğin daha fazla algılanması gencin toplumsal olarak da bazı cinsiyet rollerini edinmesini gerektirir (Derman, 2008).

Ergenlik pek çok değişikliğin ve zorlukların meydana geldiği bir dönemdir, ancak bu dönem kaçınılmaz bir fırtına ve gerilim anlamına gelmez. Her ne kadar birçok aile zaman zaman ergen çocuklarıyla kavga etseler de bu sorun bazı ailelerde fazla olmaktadır. Ergenler, bağımsız olma ve kimliklerini bulma yolunda çok zorlu bir süreçten geçmeye başlarlar ve hayatın neresine uyum sağlamak istedikleri ve nereye gitmek istediklerine karar vermek için bir mücadele içine girerler. Ergenlik döneminin en göze çarpan yanı kızlarda ve erkeklerde yaşanan fiziksel değişimlerdir. Bu değişimler er ya da geç tüm bireylerin başından geçmekte ancak herkes için eşit düzeyde bir etki oluşturmamaktadır. Bazı bireyler bu dönemde yaşadıkları değişiklikleri diğerlerine nazaran daha az hasarla atlattıkları, ancak bazıları ise bu dönemi sancılı bir süreç olarak yaşamakta ve bu da bu bireylerin sadece fiziksel görünüşlerindeki değişikliklerle sınırlı kalmamakta ve onların bilişsel gelişimlerini de etkilemektedir. Bu fiziksel değişimlerin ortaya çıkışı sırasında etraftaki diğer kişilerle nasıl temasa geçildiği önem taşımaktadır. Bazı çocuklar fiziksel olarak kendilerini olduğundan olgun göstermeye çalışırken, bazıları ise olgun davranarak farklı görünmeye çalışırlar (Gül ve Güneş, 2009). Ergenlik dönemi çocukluktan erişkinliğe geçişte bir köprü gibidir. Bu geçişin sancılı olmaması için anne- babaların dikkat etmesi gereken bazı konular mevcuttur. Çocukluktan erişkinliğe tamamen mükemmel ve sorunsuz bir geçişin olması çok zordur. Anne- babaya düşen görev en az sorun ile bu dönemi atlattır (Yiğitel, 2009).

Fiziksel Gelişim Özellikleri

Fiziksel değişiklikler ergenlik döneminde ortaya çıkan psikolojik ve sosyal değişikliğin baş atıcısı ve düzenleyicisi olduğu için büyük önem taşır (Dimçel, 2006). Ergenlerin bedenleri içsel olarak da büyür. Akciğerlerin ve kalbin ölçüsünde ve kapasitesindeki artışlar ergenlerin fiziksel dayanıklılığını ve gücünü artırır. Mide ve karaciğer ölçü olarak büyür ve yetişkinin işlevsel düzeyine erişir. Ter, yağ ve koku üreten bezler, ergenlerin ilk kez koltuk altı deodorantlar ve sivilce ilaçları kullanmak zorunda kalma ile sonuçlanan ter, yağ ve koku üretirler. Ancak lenfatik sistem, bademcikler, lenf bezleri, lenf düğümleri- ölçü olarak küçülmeye başlarlar ve ergen

çeşitli solunum hastalıklarına daha az yatkın olur. Büyüme atılımıyla birlikte, kızlar ve erkekler erinlikteki cinsel özelliklerin değişikliğe uğramasıyla karşılaşılır. Erkekler daha uzun, daha kaslı ve kızlardan daha yağsız olurlar. Ergen erkeklerde geniş omuzlar ve dar kalçalar gelişir; ergen kızlarda, geniş kalçalar ve yuvarlak hatlar. Ortalama erinlik öncesi kız ve erkek arasındaki küçük fiziksel farklar büyür. Bu dönemde yüz hatları ve kulaklar baştan önce irileşir. Gözlerin biçimi değişir ve ergenlerin pek çoğu miyop olur ve gözlüğe gereksinim duyar. Bedenin iki yönü farklı hızlarda gelişebilir. Örneğin bir ayak geçici olarak değerinden uzun olabilir. Büyüme genellikle erinliğin sonunda eşitlendiği halde, bu sakar dönüşümlerin ortasındaki ergen, küçük bir yüzde iri burnu ve ince bacaklarda büyük ayaklan sonsuza dek taşımaktan korkabilir (Lindzey ve ark., 1988).

Ergenlik öncesi dönemde bacaklar gövdeden uzundur ve kollar uzamaya başlamıştır. El ve ayaklar, kol ve bacaklardan önce olgunluğa ulaştığı için oransız görünmektedir. Ergenlik öncesi dönemden başlayarak vücuttaki yağ dokusu artar. Yüz kemiklerinin büyümesi ile burun ve alt çene belirginleşir, yüz konfigürasyonu değişir. Ergenlik döneminde böbrek, kalp gibi iç organlarında büyüklüğü artmaktadır. Erkekler ve kızlar için büyüme farklı zamanlarda başlamaktadır. Ortalama olarak kızlar büyümeye erkeklerden 2 yıl önce başlarlar ve büyüme sürecini erklerden daha önce tamamlarlar. Yaklaşık olarak kızlarda 10 yaş civarında başlayan büyüme dönemi ile birlikte kızlar 11 yaşlarına geldiklerinde kendi yaş grubundaki erkeklerden biraz daha uzun boylu ve daha kilolu olurlar. Ancak 13 yaşına gelindiğinde durum değişiklik gösterir ve erkeklerin beden yapıları kızlara göre daha yapılı olur (İnternet 2). Kendisiyle ve çevresiyle sürekli mücadele halinde olup çalkantılı bir hayat yaşayan genç, dış görünüşüne de son derece önem verir ve modayı takip eder (Yüce, 2009).

Zihinsel Gelişim Özellikleri

Doğumla birlikte başlayan bir süreç olarak bilişsel gelişim, bir anlamda organizmanın çevreye yönelik bir tür uyumdur. Bu uyum sürecinde organizma çevresinden gelen uyarıcıları alır, işler, değiştirir ya da olduğu gibi kabul eder, bunları birbiriyle uyumlu bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirir. Ergenlik dönemi ile birlikte çocuk artık somut işlemler dönemindeki kazanımlarının üstüne yeni kazanımlar elde etmeye başlamakta ve bu ergenin daha üst düzeyde dengelere ulaşmasını mümkün

kılmaktadır. Ergenin ve çocuğun düşünce süreçlerindeki en önemli fark, çocuğun düşüncesinin somut gerçeğe daha yakından bağlı olmasıdır. Ergenlik dönemindeki bireyler bir problemle karşılaştıklarında, öncelikle bu problemle ilgili gerçek ya da olası durumları içeren hipotezler oluşturmaktadır. Bir anlamda problemin olası tüm açıklamalarını, özelliklerini değerlendirmekte ve gerçekte var olanın, o durum ya da gerçeklikle ilgili olası açıklamalardan sadece biri olduğunu bilmektedirler. Böylelikle ergen sadece bu çeşit bir varsayımsal analiz yaparak hipotezini doğrulayacak deneysel bilgiye ulaşmaya çalışmaktadır. Sadece gözlenen durum ya da gerçekliklerle sınırlı olmayan bu durum, varsayımsal tündengelim olarak tanımlanmaktadır. (Lindberg, 2011).

Piaget bu dönemin 11 yaşından başlayıp ergenlik boyunca devam ettiğini ve yetişkin gibi düşünebildiği ifade etmiştir. Bu dönemin en önemli özelliklerinden birisi olasılıklı düşünmenin gelişmesidir. Düşünce esnektir. Çocuk karmaşık durumların üstesinden gelir; fakat çocuğun tecrübesi nicelik açısından yetişkinden daha azdır. Bilişsel işlemlerin gelişerek artmasıyla problemlere değişik çözümler bulunur. Problemin çözümünde değişkenler arasında, sebep sonuç ilişkilerini kurduğu görülür. Birey gruplama şekillerini öğrenir. Toplumun yapısı, değerleri ve inançlarıyla ilgilenmeye başlar. Çocuğu diğer dönemlerdeki çocuklardan ayıran fark, bir olayın değişik yollarını görebilmesi, bilgiyi soyut olarak iletebilme gücüdür. Çocuğun soyut işlemleri başarabilmesi için uyarıcı bir çevreye sahip olması çok önemlidir. Birey 15 yaş civarına geldiğinde zihinsel olgunluğa ulaşarak, bilişsel faaliyetlerde en üst düzeydedir (MEB, 2011) (MEB: Milli Eğitim Bakanlığı).

Ergenlik dönemindeki bir birey din, politika, etik, hayat, meslek ve karşılıklı ilişkilerde karşılaştığı problemleri bu bilişsel yapıları kullanarak sorgulamaktadır. Bu sorgulama sırasında ergene yardımcı olan bu bilişsel yapılar; onun daha üst düzeyde bilişsel işlem ve yapıları kullanarak düşünmesini, var olanla yetinmeyip ve hatta onu sorgulayıp- daha üst düzeyde sonuçlar çıkarmasını, sorunlarla ilgili yeni çözüm yolları üretmesini mümkün kılmaktadır. Ancak bu düşüncenin en önemli sınırlılığı ergenlikle birlikte düşüncede ortaya çıkan ben merkezliktir (Lindber, 2011).

Kişilik Gelişimi

Kişilik, bireyi başkalarından ayıran doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan özelliklerin bütünüdür. Kişilik, bireyin zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel özelliklerinin süreklilik gösteren yönlerini içerir. Kişiliğin gelişim sürecini açıklamak için çok sayıda kuram geliştirilmiştir. Kişilik ile ilgili birçok kuramın birleştiği görüşlerden biri yaşam sürecinde çocukluğun, özellikle ilk 5-6 yılın, kişiliğe olan etkisinin büyük olduğudur. Doğuştan gelen genetik özellikler ve çevresel faktörlerin etkileşimi uzun bir büyüme-gelişme sürecinde kendine özgü bir kişilik ortaya çıkarmaktadır. Temel ihtiyaçlarını toplumla çatışma haline düşmeden karşılayabilen insanların psikolojik bakımdan sağlıklı kimseler olduğu söylenebilir (Özdemir ve ark., 2012).

Ergen, kendine has bir kişilik gelişimini sağlamalıdır. Bunun için, rol ve görev dağıtımını yoluyla dışarıdan güçlendirilmiş bir iç denge gerekir. Başarılı sonuçlar elde ettiği davranışları sebebiyle genç desteklenmeli ve cesaretlendirilmelidir. Bu şekilde yeni faaliyetlere başlamaya, yeni şeyler denemeye, yeni yollara gitmeye hazır hale gelir. Genç, kişiliğini güçlendirip, yeniden yönlendirme çabası sırasında, şüphesiz yanlış yollar, çıkmaz sokaklar ve yol ayrımları arasında dolanıp durabilir. Yanı benliğin oluşması dümdüz bir çizgi halinde gerçekleşmez. Sürekli değişiklikler olur, bu da hem ergenin hem de ebeveynin büyük heyecan ve gerilimler yaşaması demektir. Bu sırada anne-babaların birçoğu çocuklarının akıllarından kuşkuya düşer, ruhsal bozukluğu olduğunu zannederler. Gençlerin bir kısmı ise kendi kendilerine acı çeker, bazıları da hiç gözlemeden göze batan bir şekilde sıkıntılarını dışa vururlar. Kişiliğin oluşması için, tüm iyi yönlerini ve eksikliklerini de görerek gencin kendisini kabul etmesi gerekir. Bu sırada ortaya çıkan gerginliklere dayanabilmek ve katlanmak zorundadır. Yeni ve oturmuş bir kişiliğin oluşması uzun bir süreçtir ve devamlılığın yanı sıra bazı terslikler de bu sürecin belirgin işaretleridir (İnternet 3).

Ergenlik döneminde daha önceki gelişim basamaklarında elde edilmesi beklenen temel güven duygusu, özerklik, girişimcilik, çalışma ve yapıcılık gibi kazanımlar olmaksızın tutarlı bir kimlik duygusu geliştirmek zordur. Bu dönemde, kimlik duygusunun kazanılması sürecinde çocuklukta yaşanmış olan çatışmalar yeniden yaşanır, kazanılan özdeşimler ergenin yeni değerlerine ve rollerine uygun nitelik

kazandırılarak benimsenir. Bir anlamda ergenliğin başından beri yaşanan duygular, kazanılan beceriler, kurulan özdeşimler harmanlanıp sentezlenir ve bu sentez sonucunda kimlik duygusu oluşur. Kimlik duygusu, ergenin “ben kimim?”, “ne olacağım?” sorularına fazla kuşkuya ve bocalamaya kapılmadan, aynılık ve süreklilik gösterecek şekilde yanıt verebilmesi, kendi kimliğini tanımlayabilme ve kabullenme durumuna gelmesidir. Kimlik duygusunun sağlıklı gelişiminin önemli bir göstergesi gencin içsel olarak hissettiği aynılık ve süreklilik duygusunun başkaları tarafından algılanan aynılık ve süreklilik durumuyla örtüşmesidir. Kimlik duygusunun cinsel, toplumsal ve mesleki bileşenleri bulunmaktadır. Ergenliğin sonuna gelip de halen cinsel, toplumsal ve mesleki kimlik gelişimini tamamlayamayan gençlerde kimlik kargaşası görülür. Bu dönemin sonunda kimlik duygusu edinebilmiş gençlerde yakın ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürme, iş ve eş seçebilme, toplum içinde erişkin rollerini üstlenebilecek sorumluluğa sahip olma becerileri gelişir. Belli bir yere bağlanma ve ait olma duygusu, içgörü gelişimi kazanılır; başkalarına ve geleceğe ilgi artar, sosyal kurum ve kültürel gelenekleri kabul etme eğilimi doğar. Bilişsel gelişimde değişme ile birlikte ahlak gelişiminde de ergenlik boyunca gelişme gözlenir. Çoğu insanda ahlak duygusunun tamamlanması geç ergenlik ve erken erişkinlik döneminde olmaktadır (Derman, 2008).

Gençler, buldukları gelişimsel aşama itibari ile kimlik oluşumunun gerçekleştiği dönemlerde bulunmaktadır ve kimlik oluşumu, gençlerin buldukları gelişimsel aşamalardaki en önemli unsurlardandır (Gür ve ark., 2012). Ergenlik döneminde bireylerin kimlik arayışlarının yanında zorluk yaşadıkları diğer bir konu da cinselliktir. Ergenlerin cinsellik ile ilgili bilgi eksikliğinin karşılaştıkları riskleri arttırdığı düşüncesiyle, birçok ülkede örgün eğitim kurumlarında cinsel eğitim uygulamaları gündeme gelmiştir. Ergenlere verilecek cinsel eğitimin bir yandan büyüme, olgunlaşma ve cinsel kimliği kazanma aşamalarında karşılaşılabilecekleri riskleri azaltırken, diğer yandan cinsellik ile ilgili olumlu değer ve tutumlar geliştirme, cinsel davranışlarda daha akılcı ve sorumlu seçimler yapma gibi becerilerin gelişimine de katkı sağlayacaktır (Güler ve Yöndem, 2007). Ergenlerde ahlaki gelişim özellikleri değerlendirildiği zaman, bu dönemde, çevrenin ergenden beklentileri olan doğruyu kendisinin bulmasını istemesi, iç kontrol gücünü ifade eden vicdan gelişimini hızlandırarak dış kontrolün gereğini ortadan kaldırır. Bu açıdan gelişim dönemleri

içerisinde bireylerin, ahlâk konularında en hassas oldukları dönem ergenliğin ilk yıllarıdır denebilir (Koç, 2004).

Ergenlik döneminde bireylerin sahip oldukları arkadaş çevresinin özellikleri de büyük bir öneme sahiptir. Her ne kadar arkadaş çevresi ergenin sahip olduğu olumlu ya da olumsuz potansiyelin ortaya çıkmasında etkin bir rol oynasa da kimi durumlarda arkadaş çevresi sadece potansiyeli ortaya çıkarmakla kalmamakta ve ergen için yeni normlar ortaya koymaktadır. Özellikle bir süreden bu yana devam etmekte olan gruplara üyelik noktasında bireyin grup tarafından kendisine verilen normlara uymaktan başka bir çaresi olmamakta ve kendi gibi arayış içinde olan ergenlerden ziyade karşısında yapısal bir ilişkiler örüntüsü bulmaktadır. Bu noktada ise sapkın davranışlar içinde bulunan gruba kabul edilebilmek ve onlarla birlikte olmak adına daha kolay bir şekilde sapkın davranışlara girebilmektedir (Gül ve Güneş, 2009). Bunun yanında arkadaş çevresi ergenlerin sosyal gelişimlerini de etkilemektedir. Ergenlikte önemli bir diğer gelişim boyutu ise sosyal gelişmedir. Bilindiği gibi bireyin sosyalleşmesi ilk olarak ailede başlar. Bu bağlamda ergenin sosyalleşme süreci aslında çocukluk döneminde başlamış ve ergenlik döneminde ise bu süreç ailesinin dışına taşarak okul çevresi ve dolayısıyla arkadaş grupları ekseninde hızla devam etmektedir. Bu sosyalleşme sürecinde ergen için önemli gördüğü konularda ailesi, hâlâ bir başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir (Koç, 2004). Ergenler çoğu zaman kendilerini akranlarının gözlerinden görürler ve görünüm, giyim tarzı ve davranışlarının akranları tarafından onaylanmaması benlik saygılarında azalmaya neden olabilir. Ancak çok yakın ilişkiler bağımsızlığı kaybetme tehdidi içerdiğinden ilişkilerdeki sınır bu yaş grubundaki ergenler için önemli kaygı kaynağıdır. Akran ilişkilerinde ve duygusal deneyimlerde artış ile birlikte iç yaşantıları inceleme gereksinimi ve günlük tutma yaygındır (Derman, 2008).

Küçük ve Koç (2004) spora katılımın kişilik üzerine etkilerini şu şekilde sıralamışlardır;

1. Spor karakteri şekillendirir.
2. Takım sporları işbirliği yapmayı öğretir.
3. Bireysel sporlar kişisel disiplini geliştirir.
4. Spor erkekçe mücadeleyi öğretir.

5. Beden eğitimindeki serbestlik ve zorunlu olmayış öğrenci-öğretici ilişkilerini geliştirerek, sporunun sosyalleşme sürecini kolaylaştırır.
6. Tehlikeli idmanlar cesareti artırır.
7. Bazı spor dalları yüksek iletişim değerlerine sahiptir. Özellikle bedensel temasın olduğu spor dallarında bu daha belirgindir.
8. Spor saldırganlık dürtülerine doğal yol ile sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir.

2.4.5. Ergenlik Ve Olgunlaşma

Olgunlaşma, büyüme süresinde kişinin genetik yapısının yönlendirilmesiyle oluşan biyolojik boyuttaki gözlenir, fonksiyonel değişikliklerdir. Diğer bir deyişle büyüyen organizmanın kendinden beklenen işlevleri yerine getirebilecek fizyolojik güce ulaşmasıdır (Yücel, 2004). Diğer bir tanıma göre olgunlaşma, üst düzeyde işlevsellik yaratmak için türe özgü yetilerin niteliksel değişimleridir. Örneğin bir çocuğun alıştırma ve destek ile belirli bir zamana kadar yürüyememesi, ancak yürüme olgunluğuna gelince yürümeye başlaması. Çevresel faktörlere bağlı olarak gelişim süreci içerisinde belirgin değişimler oluşmaktadır. Örneğin gelişim sürecine bağlı olarak çocuğun ortaya çıkardığı motor performansta değişimler meydana gelir. Yaklaşık olarak bir bebek dört aylık olduğunda destek ile oturabilir duruma gelir. Yedi aylık olduğunda ise desteksiz oturabilir. Tutuş, tırmanma ve ayakta durmak çocuğun olgunlaşması ile ortaya çıkan davranışlardır. Bunun sonucunda olgunlaşmayı organizmanın büyüyerek kendisinden beklenen bir işi yapabilecek düzeye ulaşma sürecidir denilebilir (Heper ve ark., 2012).

Ergenlikte olgunlaşma ve tecrübenin birleşmesi ile sosyal gelişme desteklenir. Bu konuda en çok kabul edilen ve belgelenmiş sosyal gelişim teorileri şunlardır;

1. Gelişme aşamasındaki her safha özel mücadele ya da gelişmeye bağlı görevler içerir.
2. Genç bir kişi diğer bir safhadaki görevlerine geçmeden önce ilk safhadaki gelişim ile ilgili görevlerine tamamlamalıdır, diğer bir deyişle ilk etapta var olduğuna inanılan öğrenme, bir diğer aşamadaki öğrenme için ilk şarttır.
3. Tecrübeler gencin yaşına ve gelişmesine bağlı olarak bütün gelişmeye katkıda bulunur.

4. Sosyal gelişme gençlerin olgunlaşma kapasitelerinin üstünde tecrübelerle karşılaşınca bozulur veya tecrübelerin tekrarı bir sonraki gelişme safhasının oluşumuna izin vermez.
5. Toplumsal gelişme sürecinde her başarılı aşamanın başında, gençler özellikle isteklidirler ve önceki safhalar da bitirilmeden bırakılan gelişim ile ilgili görevleri telafi edebilirler, diğer bir deyişle, gelişmeyi yakalamak mümkündür (Küçük ve Koç, 2004).

2.4.6. Gençlik Dönemi ve Spor

Öztürk (1998), gençlik çağının, sigara, içki, uyuşturucular, değişik arkadaş grupları vb. pek çok şeye merak ve eğilimlerin var olduğu bir dönem olduğunu belirtmiştir. Eğitim, bu merak ve eğilimlerin tehlikeli boyutlara dönüşmeden tatmin edilmesi ve atlatılmasının tek yoludur. Eğitim bu amacını gerçekleştirebilmek için çeşitli araçlar kullanır. Spor ise, bu araçlar içerisinde gençlere ulaşabilmenin en kolay ve belki de en etkili olanıdır. Çünkü sportif çalışmalar, gençlere, enerjilerini, onların sağlığına katkıda bulunacak şekilde kullanma olanağı yaratırken kurallara uymayı, birlik, dayanışma, işbirliği ve paylaşma ilkelerini yerleştirerek bireyin topluma uyumunu sağlar. Genç, spor kanalıyla sosyal çevresini genişletir, yine bu yolla belli bir arkadaş grubuna sahip ve dahil olur, bu grubun kurallarının benimser. Spor Yeteneklerinin farkına varır ve bunları sergilemek ister. Başardığını bilmek ve göstermek onun için önemlidir çünkü bu yolla odak noktası haline dönüşebilir. Yani gencin istediği şey “dikkat çekmek” bu yolla sağlanmış olur. Ergen spor vasıtasıyla o dönemde kendine aykırı bulduğu, hoşlanmadığı disiplin içinde çalışmayı, başarmayı öğrenir. Bireyin spor yoluyla kendine olan özgüveni artar, kendini başarılı bulur. Genç bu yolla ergenliğin vermiş olduğu sıkıntılardan kısmen de olsa uzaklaşır ve bu dönemi daha rahat atlatır. Görüldüğü üzere spor bireyin en önemli çevresini, yani arkadaş grubunun oluşmasına yardımcı olur. Spor yolu ile birey kazandığı birçok şeyin yanı sıra kendine bir çevrede edinir yani arkadaş ortamını geliştirir. Sosyal bir gruba dahil olmanın avantajıyla çevresinde fark edilir (Akt:Kızılkaya, 2009).

3. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırma grubu, kullanılan veri toplama materyali ve veri toplama tekniği, uygulanan istatistiksel analizler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Grubu

Araştırmaya Gaziantep ilinde bulunan ortaöğretim okullarında öğrenim gören, düzenli olarak spor yapan ve yapmayan, 15-18 yaş grubunda bulunan toplam 478 kişi (207 bayan, 271 erkek) katılmıştır. Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencileri Gaziantep ilinde bulunan 10 farklı ortaöğretim kurumunun 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencilerinden seçilmiştir. Bunun yanında araştırma grubuna sadece gönüllü olan öğrencilerin katılımıyla yapılmıştır.

3.2. Veri Toplama Materyali

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Beceri Envanteri kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyetlerini, yaş gruplarını, sınıf düzeylerini, spor yapma durumlarını, aile gelir durumlarını ve sporcu lisans türlerini belirlemeyi amaçlayan 15 soru bulunmaktadır. Sosyal Beceri Envanteri (SBE) 1986 yılında Riggio tarafından geliştirilmiş ve 1989 yılında yeniden revize edilerek bugünkü şeklini almış bir ölçme aracıdır. SBE temel sosyal becerileri ölçmek amacıyla küçük çapta hazırlanmış kendini tanımlama türünden bir araçtır. Başlangıçta kişilik ve sosyal psikoloji araştırmaları için geliştirilmiştir. SBE sosyal becerileri altı ayrı alt boyutta ölçmektedir. Bunlar; 1. Duyuşsal anlatımcılık, 2. Duyuşsal duyarlılık, 3. Duyuşsal kontrol, 4. Sosyal anlatımcılık, 5. Sosyal duyarlılık 6. Sosyal kontrol'dür. Ayrıca sosyal becerilerin tümünü kapsayan global sosyal beceri seviyesini toplam olarak hesaplamaktadır. Ölçekte toplam olarak 90 madde bulunmaktadır (Yüksel, 2004).

SBE'de bulunan 90 maddenin 32 tanesi ters puanlanmaktadır. Envanterdeki 58 maddelik puanlama şekli 5 4 3 2 1 şeklinde yapılmalıdır. Bunların dışında 32 madde ise 1 2 3 4 5 olarak puanlandırılmalıdır. SBE'de tersten puanlanacak maddeler 1, 3, 5, 9, 10, 15, 17, 18, 21, 24, 25, 30, 36, 37, 39, 41, 43, 48, 49, 54, 56, 60, 64, 66, 67, 69, 72, 73, 76, 81, 84, 85.

Tablo 1’de gösterilen alt faktörlerin her biri 15 maddeden oluşmaktadır. Envanterdeki maddelere beşli Likert tipi cevaplama anahtarı hazırlanmıştır. Anahtarda en düşük puan 1, en yüksek puan ise 5’tir. Bir kişi envanterin bütününden toplam puan olarak en düşük 90, en yüksek ise 450 puan alabilir. Alt ölçeklerden ise en az 15, en çok ise 75 puan alabilmektedir.

Tablo 1. Sosyal Beceri Envanteri’nin alt faktörleri ve madde numaraları.

Alt boyutlar	Madde numaraları
1. Duyuşsal anlatımcılık	1, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 55, 61, 67, 73, 79, 85
2. Duyuşsal duyarlılık	2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 56, 62, 68, 74, 80, 86
3. Duyuşsal kontrol	3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 57, 63, 69, 75, 81, 87
4. Sosyal anlatımcılık	4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 46, 52, 58, 64, 70, 76, 82, 88
5. Sosyal duyarlılık	5, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 53, 59, 65, 71, 77, 83, 89
6. Sosyal kontrol	6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 54, 60, 66, 72, 78, 84, 90

Sosyal Beceri Envanterinin yurt dışında yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Riggio (1986, 1989) tarafından gerçekleştirilmiştir. SBE’nin güvenilirliği testin tekrarı ve iç tutarlılık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ölçeğin bütününden elde edilen puanlara ilişkin güvenilirlik katsayısı $r = .94$ olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen puanlar ise $r = .81$ ile $r = .96$ arasında değişmektedir.

Sosyal Beceri Envanterinin Türkçe’ye uyarlama çalışmaları Yüksel (1998) tarafından gerçekleştirilmiştir. SBE Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından üç kişi tarafından ayrı ayrı olarak Türkçeye çevrilmiş, sonra bu çeviriler araştırmacı tarafından karşılaştırılmış ve uyumsuzluklar gerek tartışma yoluyla gerekse İngilizce bilen başka uzman kişilere danışılarak giderilmiştir. Yapılan çevirilerde büyük bir farklılığın olmadığı; alandan ve İngilizce’yi kullanma deneyimi olan kişiler tarafından Türkçe çevirisinin orijinal İngilizce metinle eş değerde olduğu kabul edilmiştir. Sosyal beceri envanteri yetişkinlere yönelik bir ölçek olup ölçeğin uygulanabilir alt sınırı olarak Ortaöğretim birinci sınıf (15 yaş) olarak belirlenmiştir. Sosyal Beceri Envanterinin Türkiye için güvenilirliği test-tekrar ve iç tutarlık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmıştır. Testin tekrarı yöntemiyle bulunan toplam puana ilişkin güvenilirlik katsayısı tüm ölçek için $r = .92$ olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları ise $r = .80$ ile $r = .89$ arasında değişmektedir (Yüksel, 2004).

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Beceri Envanteri kullanılmıştır. Anket uygulama prosedürüne mümkün olduğunca dikkat edildiği halde eksik ya da yanlış doldurulduğu belirlenen anketler değerlendirmeye alınmamıştır.

3.4. İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0 for Windows programı kullanılmıştır. Kolmogorov Smirnov testi ile verilerin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin istatistiksel analizinde Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılırken, normal dağılım göstermeyen verilerin istatistiksel analizinde Mann Whitney-U testi (Parametrik Olmayan Gruplar İçin T Testi) ve Kruskal Wallis testi (Parametrik Dağılım Göstermeyen Gruplar İçin Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmıştır. Cinsiyet, spor türü ve halen müsabakalara katılıp katılmama durumuna göre karşılaştırmaları yapmak için Bağımsız Örneklem T Testi ve Mann Whitney U testi, yaş, spor yılı (spor yaşı), lisans türü, sınıf düzeyi ve aile gelir durumuna göre karşılaştırmaları yapmak için ise Tek Yönlü Varyans Analizi ve Kruskal Wallis H testleri uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 2’de katılımcılara ait tanımlayıcı istatistikler verilmektedir. Araştırmaya en fazla katılım 17 yaş grubundan olmuştur (%46,8). Katılımcıların %43,3’ü kız, %56,7’si ise erkektir. Katılımcıların %69,1’i takım sporu ile uğraşırken, %30,9’u ferdi sporlar ile uğraşmaktadır. 1-2 yıldır spor yapanların oranı %35,9, 3-4 yıldır yapanların oranı %30,2, 5-6 yıldır yapanların oranı 22,8, 7 yıldan uzun süredir yapanların oranı ise %11’dir. Araştırmaya katılan bireylerin %55,4’ü okul lisansına sahipken, %29,4’ü kulüp lisansına sahiptir ve %15,2’si de hem okul hem de kulüp lisansına sahiptir. Araştırmada yer alan bireylerin %40,7’si halen yarışmalara katılırken, %59,3’ü şuan yarışmalara katılmamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%52,9) 11.sınıf da bulunmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlasının (%54,9) ailesi orta düzeyde gelire sahiptir. Katılımcıların yarısından fazlasının annesi ilkokul mezunu yada eğitim almamış kişilerden oluşmaktadır (%57,8), buna ek olarak katılımcıların yaklaşık olarak 1/3’ünün babası ilkokul mezunu yada eğitim almamış kişilerdir.

Tablo 2. Katılımcılara ait bazı tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	Alt değişkenler	F (Frekans Dağılımı)	% (Yüzde Değeri)
Yaş	15 yaş	63	13,2
	16 yaş	120	25,1
	17 yaş	224	46,8
	18 yaş	72	15,0
Cinsiyet	Kız	207	43,3
	Erkek	271	56,7
Spor türü	Takım	206	69,1
	Ferdi	92	30,9
Spor yılı	1-2 yıl	101	35,9
	3-4 yıl	85	30,2
	5-6 yıl	64	22,8
	7+ yıl	31	11,0
Lisans türü	Okul lisansı	179	55,4
	Kulüp lisansı	95	29,4
	Hem okul hem kulüp	49	15,2
Halen yarışmalara katılma	Katılan	164	40,7
	Katılmayan	239	59,3
Sınıf düzeyi	9.sınıf	102	21,3
	10.sınıf	96	20,1
	11.sınıf	253	52,9
	12.sınıf	27	5,6
Aylık gelir durumu	Kötü	35	7,4
	Orta	258	54,9
	İyi	177	37,7
Anne eğitim düzeyi	İlkokul ve altı	273	57,8
	Ortaokul	94	19,9
	Lise	72	15,3
	Üniversite	33	7,0
Baba eğitim düzeyi	İlkokul ve altı	158	33,8
	Ortaokul	109	23,3
	Lise	110	23,6
	Üniversite	90	19,3

Katılımcıların sosyal beceri alt boyutları ve toplam puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların sosyal beceri alt boyutlarına ve toplam puanına ait ortalamalar

Alt boyutlar	N (Katılımcı sayısı)	X (Ortalama değer)	Ss (Standart sapma)
Duyuşsal anlatımcılık	478	44,95	6,156
Duyuşsal duyarlılık	478	51,96	7,697
Duyuşsal kontrol	478	45,10	6,894
Sosyal anlatımcılık	478	50,33	8,175
Sosyal duyarlılık	478	49,99	7,365
Sosyal kontrol	478	48,85	8,658
Toplam puan	478	291,18	23,542

Tablo 4’te kızlar ve erkeklerin duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol ve toplam sosyal beceri puanları verilmiştir. Buna göre kızlarla erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$). Kızlar ve erkeklerin duyuşsal kontrol puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<0.01$). Bu farklılığın erkeklerin lehine olduğu görülmektedir. Kızların ve erkeklerin genel olarak sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Elde edilen bu bulgulara göre **H₁**: Katılımcıların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Bayan (n=207)	Erkek (n=271)	P
	X±Ss	X±Ss	
Duyuşsal anlatımcılık	45,24±6,33	44,76±6,01	Z= -,938 P= ,348
Duyuşsal duyarlılık	52,44±7,84	51,63±7,56	T= 1,145 P= ,253
Duyuşsal kontrol	43,35±6,80	46,45±6,69	T= ,750 P= ,000*
Sosyal anlatımcılık	49,75±8,09	50,80±8,23	T= -1,395 P= ,164
Sosyal duyarlılık	50,76±8,04	49,37±6,75	Z= -1,936 P= ,053
Sosyal kontrol	48,66±8,60	49,04±8,69	Z= -,215 P= ,829
Toplam puan	290,19±23,08	292,05±23,86	T= -,856 P= ,393

Z=Mann-Whitney U test; T=Independent T test; * $p<0,05$

Tablo 5'te katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeyleri karşılaştırılmıştır. En yüksek duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal kontrol ve sosyal duyarlılık puanlarına 15 yaşındaki katılımcılar sahiptirler. En yüksek duyuşsal duyarlılık puanına 17 yaşındaki katılımcılar, en yüksek sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol puanı ile en yüksek toplam sosyal beceri puanına 18 yaş katılımcılar sahiptir. Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarına ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken ($p < 0,05$), diğer alt boyutlar ve toplam puanların yaş gruplarına göre anlamlı değişiklik göstermediği bulunmuştur ($p > 0,05$). Elde edilen bu sonuçlara göre **H₂**: Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	15 yaş (n=63) X±Ss	16 yaş (n=120) X±Ss	17 yaş (n=224) X±Ss	18 yaş (n=72) X±Ss	P
Duyuşsal anlatımcılık	46,10±5,36	45,48±6,85	44,51±5,89	44,43±6,34	X ² = 5,07 p= ,166
Duyuşsal duyarlılık	51,27±8,54	51,55±7,01	52,56±7,69	51,36±8,03	F= ,787 p= ,453
Duyuşsal kontrol	45,35±6,74	44,91±7,60	45,15±6,64	45,07±6,69	F= ,063 p= ,980
Sosyal anlatımcılık	47,05±8,30	49,77±9,05	51,08±7,33	51,79±8,33	F= 5,10 P= ,002*
Sosyal duyarlılık	51,19±8,77	50,53±7,29	49,57±6,92	49,38±7,47	X ² = 3,19 p= ,362
Sosyal kontrol	46,46±7,43	47,97±9,69	49,29±8,28	51,03±8,48	X ² = 10,53 P= ,015*
Toplam puan	287,41±22,55	290,20±24,6	292,16±23,4	293,06±22,8 2	F= ,888 p= ,447

X²=Kruskal Wallis H test; F=One Way Anova test; *p<0,05

Tablo 6’da katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılmaktadır. Sosyal anlatıcılık alt boyutunda 15 yaş grubu ile 17 ve 18 yaş grubu arasında, sosyal kontrol alt boyutunda ise sadece 15 ve 18 yaş grubu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 6. Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

	Yaş grupları		Ortalama Farkları	P
Sosyal anlatıcılık		16	-2,719	,135
	15	17	-4,037	,003*
		18	-4,744	,004*
	16	17	2,719	,135
		18	-1,318	,473
		17	1,318	,473
Sosyal kontrol		16	-1,506	,672
	15	17	-2,825	,098
		18	-4,567	,012*
	16	17	-1,319	,526
		18	-3,061	,080
		17	-1,742	,439

Tablo 7’de katılımcıların spor yapma yıllarına göre sosyal beceri düzeyleri karşılaştırılmıştır. Spor yılı 3-4 olan katılımcılar duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık ve toplam sosyal beceri puanlarında en yüksek ortalamalara sahiptirler. Spor yılı 7-8 olan katılımcılar da en yüksek sosyal duyarlılık ve sosyal kontrol puanlarına sahiptir. Katılımcıların sosyal beceri alt boyutlarındaki puan ortalamaları arasında spor yıllarına göre farklılıklar bulunmaktadır ancak bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuçları göre **H₃**: Katılımcıların spor yapma yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların spor yapma yıllarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	1-2 yıl	3-4 yıl	5-6 yıl	7-8 yıl	P
	(n=101) X±Ss	(n=85) X±Ss	(n=64) X±Ss	(n=31) X±Ss	
Duyuşsal anlatımcılık	45,62±5,51	45,82±6,36	44,52±6,20	44,87±7,30	X ² = 1,32 p= ,724
Duyuşsal duyarlılık	51,71±7,11	53,33±8,13	52,56±6,33	53,23±8,33	F= ,829 p= ,479
Duyuşsal kontrol	45,30±6,74	45,66±7,06	44,80±7,19	42,87±6,26	F= 1,32 p= ,267
Sosyal anlatımcılık	50,92±7,23	52,78±8,93	51,42±8,44	50,90±8,21	F= ,908 p= ,437
Sosyal duyarlılık	49,73±6,81	50,44±8,53	49,48±6,92	50,61±7,55	X ² = ,654 p= ,884
Sosyal kontrol	49,86±9,06	49,51±9,14	49,86±8,53	50,39±7,71	X ² = ,313 p= ,958
Toplam puan	293,15±22,8	297,53±26,73	292,64±23,6	292,87±21,16	F= ,722 p= ,539

X²=Kruskal Wallis H test; F=One Way Anova test

Tablo 8’de katılımcıların takım veya ferdi spor yapma durumlarına göre sosyal beceri puanları incelenmiştir. Buna göre takım veya ferdi spor yapanlar arasında farklılıklar olsa da bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuçlara göre **H₄**: Katılımcıların yaptıkları spor türlerine göre (takım-ferdi) sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların takım veya ferdi spor yapma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Takım (n=206) X±Ss	Ferdi (n=92) X±Ss	P
Duyuşsal anlatımcılık	45,30±6,59	44,95±5,37	Z= -0,91 p= ,927
Duyuşsal duyarlılık	52,40±7,13	53,09±8,20	T= -,735 p= ,463
Duyuşsal kontrol	44,91±6,68	46,08±7,50	T= -1,33 p= ,182
Sosyal anlatımcılık	51,16±7,71	51,95±9,17	T= -,716 p= ,475
Sosyal duyarlılık	49,56±7,25	50,62±7,70	Z= -,889 p= ,374
Sosyal kontrol	49,76±8,65	49,38±9,22	Z= -,765 p= ,445
Toplam puan	293,08±23,68	296,05±25,51	T= -,977 p= ,329

Z=Mann-Whitney U test; T=Independent T test

Tablo 9’da katılımcıların lisans türlerine sosyal beceri düzeyleri karşılaştırılmıştır. Katılımcıların sahip oldukları lisans türüne göre sosyal beceri puanları arasında farklılıklar vardır fakat bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuçlara göre **H₅**: Katılımcıların sahip oldukları sporcu lisans türüne göre (okul lisansı, kulüp lisansı, her iki lisansa sahip olma) sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların sporcu lisans türlerine göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Okul (n=179) X±Ss	Kulüp (n=95) X±Ss	Her ikisi (n=49) X±Ss	P
Duyuşsal anlatımcılık	45,51±5,97	45,11±6,37	44,29±6,21	X ² = 1,31 p= ,519
Duyuşsal duyarlılık	51,79±8,16	52,64±6,82	53,22±6,69	F= ,865 p= ,422
Duyuşsal kontrol	44,27±6,43	45,65±6,66	46,71±9,14	F= 2,88 p= ,058
Sosyal anlatımcılık	50,38±8,20	52,65±8,08	50,22±8,75	F= 2,62 p= ,074
Sosyal duyarlılık	50,09±7,63	49,61±7,17	49,10±7,11	X ² = ,917 p= ,632
Sosyal kontrol	48,77±8,44	50,54±9,56	50,00±7,70	X ² = 1,87 p= ,391
Toplam puan	290,80±24,37	296,20±23,28	293,55±25,54	F=1,565 p= ,211

X²=Kruskal Wallis H test; F=One Way Anova test

Tablo 10’da müsabakalara katılma durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan sporculardan halen yarışmalara katılan ve katılmayanların sosyal beceri puan ortalamaları birbirine oldukça yakındır ve katılımcıların halen yarışmalara katılıp katılmama durumlarına göre sosyal beceri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuçlara göre **H₆**: Katılımcıların hala spor müsabakalarına katılıp-katılmama durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların halen müsabakalara katılma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Katılan (n=164) X±Ss	Katılmayan (n=239) X±Ss	P
Duyuşsal anlatımcılık	45,47±5,59	44,74±6,27	Z= -1,52 p= ,128
Duyuşsal duyarlılık	52,51±7,60	51,91±7,75	T= ,770 p= ,442
Duyuşsal kontrol	45,93±7,29	44,97±6,47	T= 1,389 p= ,165
Sosyal anlatımcılık	51,54±8,90	50,44±7,48	T= 1,34 p= ,181
Sosyal duyarlılık	49,89±7,27	50,05±7,18	Z= -,287 p= ,774
Sosyal kontrol	49,79±8,93	48,38±8,50	Z= -1,35 p= ,175
Toplam puan	295,13±26,05	290,49±21,62	T= 1,87 p= ,061

Z=Mann-Whitney U test; T=Independent T test

Aile gelir durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması, tablo 11’de gösterilmiştir. Ailesinin gelir durumu iyi olan katılımcılar duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol ve toplam beceri puanında en yüksek ortalamalara sahip oldukları, katılımcıların ailelerinin gelir durumlarına göre sosyal beceri puanları arasında farklılıklar olmasına rağmen anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuçlara göre **H₇**: Araştırmaya katılan bireylerin ailelerinin gelir durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların ailelerinin gelir durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	Kötü (n=35) X±Ss	Orta (n=258) X±Ss	İyi (n=177) X±Ss	P
Duyuşsal anlatımcılık	43,40±5,40	45,11±5,89	45,21±6,56	X ² = 2,88 p= ,236
Duyuşsal duyarlılık	49,34±8,47	51,89±7,56	52,47±7,76	F= 2,40 p= ,091
Duyuşsal kontrol	46,77±6,68	45,09±6,60	44,69±7,27	F= 1,34 p= ,263
Sosyal anlatımcılık	50,49±9,50	50,03±8,10	50,81±8,01	F= ,481 P= ,619
Sosyal duyarlılık	51,51±7,77	49,66±7,43	50,16±7,35	X ² = 1,53 p= ,465
Sosyal kontrol	46,60±8,32	48,54±8,14	49,84±9,47	X ² = 5,93 p= ,051
Toplam puan	288,11±22,20	290,33±22,63	293,19±25,35	F= 1,09 p= ,336

X²=Kruskal Wallis H test; F=One Way Anova test

Tablo 12’de gösterilen katılımcıların annelerinin eğitim durumuna göre sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Elde edilen bu sonuçlara göre **H₈**: Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	İlkokul ve altı (n=273) X±Ss	Ortaokul (n=94) X±Ss	Lise (n=72) X±Ss	Üniversite (n=33) X±Ss	P
Duyuşsal anlatımcılık	44,71±6,01	44,87±6,42	46,15±5,95	46,09±5,41	$X^2= 4,92$ p= ,177
Duyuşsal duyarlılık	51,87±7,65	52,52±7,23	51,76±7,61	51,39±9,60	F= ,253 p= ,859
Duyuşsal kontrol	45,10±6,68	45,32±7,19	44,04±6,88	45,88±7,29	F= ,731 p= ,534
Sosyal anlatımcılık	50,46±8,45	50,79±6,91	49,56±8,09	50,33±9,17	F= ,332 p= ,802
Sosyal duyarlılık	49,97±6,84	49,90±7,85	49,64±8,03	50,94±9,17	$X^2= ,666$ p= , 881
Sosyal kontrol	48,62±8,62	49,76±8,16	48,43±9,76	49,76±8,52	$X^2= 2,01$ p= ,568
Toplam puan	290,72±24,62	293,16±18,83	289,58±24,39	294,39±26,1	F= ,563 p= ,639

X^2 =Kruskal Wallis H test; F=One Way Anova test

Tablo 13'deki katılımcıların babalarının eğitim durumuna göre sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Tespit edilen bu sonuçlara göre **H₉**: Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar vardır hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	İlkokul ve altı (n=158)		Ortaokul (n=109)		Lise (n=110)		Üniversite (n=90)		Anlamlılık
	X±Ss		X±Ss		X±Ss		X±Ss		
Duyuşsal anlatımcılık	44,58	5,73	44,80	6,03	45,49	6,10	45,86	6,50	$X^2= 4,92$ $p= ,177$
Duyuşsal duyarlılık	51,68	8,17	52,33	6,78	51,65	8,29	52,10	7,25	$F= ,253$ $p= ,859$
Duyuşsal kontrol	45,31	6,69	45,12	6,22	44,65	7,21	44,86	7,56	$F= ,731$ $p= ,534$
Sosyal anlatımcılık	49,93	8,38	51,27	7,88	49,43	8,36	51,44	7,86	$F= ,332$ $p= ,802$
Sosyal duyarlılık	49,51	6,85	50,00	7,20	49,80	8,19	51,04	7,57	$X^2= ,666$ $p= , 881$
Sosyal kontrol	49,28	8,48	49,17	8,02	47,95	9,17	48,92	9,15	$X^2= 2,01$ $p= ,568$
Toplam puan	290,30	23,34	292,68	22,02	288,95	25,07	294,22	24,60	$F= ,563$ $p= ,639$

X^2 =Kruskal Wallis H test; F =One Way Anova test

5. TARTIŞMA

1-. Çalışmanın birinci problem cümlesinde katılımcıların cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasındaki fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre, bayan ve erkek katılımcıların duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol ve toplam sosyal beceri puanlarının benzer düzeyde olduğu, buna bağılı olarak katılımcıların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediğı bulunmuştur. Bununla beraber sosyal beceri alt boyutlarından olan duyuşsal kontrol puanının kızlarla kıyaslandığı zaman erkek katılımcılarda daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde sosyal becerinin cinsiyet değışkenine göre değışip değışmediğini ortaya koyan pek çok araştırma bulunmaktadır. Ulaşılan araştırma sonuçlarının bazılarında sosyal becerilerin cinsiyete göre farklılaştığı, bazılarında ise bir farklılaşma ortaya koymadığını göstermektedir. Aşağıda bu düşünceleri destekleyen çalışma sonuçları verilmiştir.

Bu bağlamda araştırmaya katılan erkek çocuklarının sosyal ortamlarda kız çocuklarına göre daha uyumlu davranışlar sergilediklerini söyleyebiliriz. Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre duyuşsal kontrol düzeylerinin daha yüksek olmasının temelinde kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzlarının yattığı düşünülebilir. Çünkü kız çocukları ile kıyaslandığı zaman erkek çocuklarının daha rahat ve aile baskısı olmayan bir sosyal çevrede yaşadıkları bilinmektedir. Bu durumun erkek çocuklarının duyuşsal kontrol gelişimlerine kız çocuklarına göre daha fazla katkı sağladığı düşünülebilir.

Orta öğretimde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada, bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre toplam sosyal beceri puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Aktı, 2011). İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bazı çalışmalarda kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkek çocuklarından daha yüksek olduğu (Meijer ve ark., 2000; Balkıs ve ark., 2005), bazı çalışmalarda ise erkek çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin kız çocuklarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Kapıkıran ve ark., 2006). Bu araştırma sonuçlarının bizim çalışma buğuları ile paralellik göstermemesinin temel nedeni araştırmalara katılan bireylerin farklı çevresel ortamlarda yaşamaları olabilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinde sporun etkisinin incelendiği çalışmada da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek sosyalleşme puanına sahip oldukları bulunmuştur (Aytan, 2010).

Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, cinsiyete göre lisanslı takım sporu, bireysel spor yapan ve spor yapmayan öğrenciler arasında sosyal beceri alt boyutlarından duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sosyal oldukları bulunmuştur. Duyuşsal kontrol alt boyutunda ise erkek öğrencilerin daha sosyal oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında sosyal duyarlılık alt boyutunda ise cinsiyetler arasında fark olmadığı, toplam sosyal beceri ölçeğinde de kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek sosyal beceri puanına sahip oldukları tespit edilmiştir (Yıldırım, 2011).

Literatürde yer alan bu araştırma sonuçlarını değerlendirdiğimiz zaman, bazı araştırma sonuçlarının bizim çalışma bulgularımız ile paralellik gösterdiği, bazı çalışma sonuçlarında ise sosyalleşme ve sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre değiştiği sonuçları görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarında sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermesinin temel nedenleri araştırmalara katılan bireylerin farklı sosyo-demografik yapılarda olmaları, eğitim düzeylerinin ve içinde buldukları sosyal yaşama koşullarının farklı olması gibi nedenlerden kaynaklanmış olabileceğini söyleyebiliriz.

2- Araştırmanın ikinci problem cümlesinde farklı yaş gruplarının sosyal beceri düzeyleri arasında fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yaptığımız çalışmada yaş gruplarına göre katılımcıların sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarına ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, diğer alt boyutlar ve toplam sosyal beceri puanlarının ise yaş gruplarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerden en yüksek sosyal kontrol ve sosyal anlatımcılık puanlarına 18 yaşındaki bireylerin sahip olmasının temel nedeni, bu yaş grubunda bulunan öğrencilerin kendilerinden küçük olan bireylere göre zihinsel olarak daha olgun olmalarının yattığı düşünülebilir.

Yapılan bazı çalışmalarda, çocuklarda kişilik gelişiminin yaş ile ilişkili olduğu ve farklı yaş gruplarında bulunan çocukların kişilik düzeylerinin farklı oranlarda olduğu belirtilmiştir (Küçük, 2012). 15-18, 23-26 ve 27+ yaş grubu sporcuların duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlık ve sosyal kontrol sosyal beceri alt boyutlarının incelendiği bir çalışmada, sporcuların yaşları arttıkça duyuşsal anlatımcılık alt boyutunun da arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca 19-22 yaş aralığındaki sporcuların diğer yaş gruplarındaki sporculara göre sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık sosyal beceri alt boyutların daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşılık sporcuların yaşlarının duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal kontrol alt boyutlarını etkilemediği belirtilmiştir (Gezer, 2010). 12-14 yaş grubunda bulunan ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan benzer çalışmada, öğrencilerin sosyal uyum, aile uyumu ve iletişim becerilerinin yaş gruplarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Türkel, 2010).

Literatürde yer alan bu araştırma sonuçlarının bizim çalışma bulgularımız ile kısmen paralellik gösterdiği görülmektedir. Çocuklarda fiziksel, fizyolojik ya da biyomotorik özelliklerin yaşla beraber geliştiği bilinmektedir. Ancak sosyal beceri ve sosyal gelişim özellikleri yaş faktörünün yanında sosyal çevre ve öğrenme ile şekillenmektedir. Bu nedenle çocukların sosyal beceri düzeyleri değerlendirilirken yaş unsurunun yanında diğer çevresel unsurların da göz önünde bulundurulması gerektiğini söyleyebiliriz.

3- Araştırmamızın üçüncü problem cümlesinde, katılımcıların spor yapma yaşlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yapılan bu çalışmada, spor yılı 3-4 olan katılımcıların toplam sosyal beceride ve bunun duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol ve sosyal anlatımcılık alt boyutlarında, spor yılı 7-8 olan katılımcıların ise sosyal duyarlılık ve sosyal kontrol alt boyutlarında en yüksek ortalamalara sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların spor yıllarına göre ortaya çıkan bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgulara göre spor yapma yaşının sosyal beceri ve sosyal beceri alt boyutlarını anlamlı düzeyde etkilemediğini söyleyebiliriz.

Lisanslı olarak spor yapan ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, lisans süresine göre, lisanslı olarak takım sporu ve bireysel spor yapan ortaöğretim

öğrencilerinin sosyal beceri ölçeği duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Sosyal kontrol alt boyutunda ise branş ve lisans yılı arasında anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır (Yıldırım, 2011).

14-16 yaş grubu çocuklarda yapılan çalışmada, spor geçmişi olmayan çocuklara dokuz ay boyunca düzenli olarak voleybol antrenmanı uygulanmıştır. Dokuz aylık voleybol çalışmalarının sonunda çocukların sosyal yetkinlik düzeylerinin çalışma öncesi döneme göre anlamlı düzeyde geliştiği tespit edilmiştir (Efe ve ark., 2008). Benzer bir çalışmada kız çocuklarına dokuz ay boyunca branşa özgü hentbol antrenmanları uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda uygulanan hentbol çalışmalarının kız çocuklarında sosyal yetkinlik düzeyini geliştirdiği bulunmuştur (Öztürk ve ark., 2007).

Bu araştırma bulguları çocuklarda spora katılım süresi arttıkça sosyal gelişimde önemli gelişmeler meydana geldiği düşüncesini desteklemektedir. Ayrıca diğer araştırma sonuçlarını değerlendirdiğimiz zaman, spora katılım süresinden ziyade genel olarak spor ile ilgilenmenin sosyal gelişimi desteklediğini söyleyebiliriz.

4- Araştırmamızın dördüncü problem cümlesinde, katılımcıların sahip oldukları sporcu lisans türleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yaptığımız çalışmada sadece okul lisansına sahip olan katılımcıların en yüksek duyuşsal anlatımcılık ve sosyal duyarlılık puanlarına sahip oldukları, sadece kulüp lisansına sahip olan katılımcıların en yüksek sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol ve toplam beceri puanlarına sahip oldukları, her iki lisansa sahip olan katılımcıların ise en yüksek duyuşsal duyarlılık ve duyuşsal kontrol puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Ancak grupların arasındaki bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgulara göre sosyal beceri düzeyinin okul ya da kulüp sporcusu olma durumuna göre farklılık göstermediğini söyleyebiliriz. Literatürde gençlerin ve çocukların okul veya kulüp lisansına sahip olmalarının sosyal beceri düzeylerine etkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Araştırmamızda her ne kadar okul veya kulüp sporcusu olmanın sosyal beceri düzeyini etkilemediği belirlenmiş olsa da, okul veya spor kulübünün bulunduğu bölge,

sporcu sayısı, katıldıkları müsabaka sayıları, almış oldukları sportif başarılar ve takım içerisindeki iletişim ortamı sporcuların sosyal beceri düzeylerini etkilemektedir. Bu bağlamda farklı bölgelerde kulüp ya da okul sporları ile ilgilenen çocuklar üzerinde benzer araştırmalar yapılabilir.

5- Araştırmamızın beşinci problem cümlesinde, katılımcıların halen spor müsabakalarına katılıp-katılmama durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yapılan bu çalışmada geçmiş yıllarda yarışma ve müsabakalara katılan ancak şu anda aktif olarak yarışma ve müsabakalara katılmayan sporcular ile halen yarışma ve müsabakalara katılan sporcuların sosyal beceri puanlarının benzer düzeyde olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda spora katılımın sosyal bütünleştirici bir etkisi olduğu ve insanların sosyal gelişimlerine katkı sağladığı bulunmuştur. İlköğretim öğrencilerinin spora katılımlarının sosyal uyum ve sosyal beceri düzeyine etkilerinin incelendiği çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum ve sosyal beceri düzeylerinin geliştirilmesinde sporun önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir (Türkel, 2010).

Literatürde yer alan araştırma sonuçları ile bizim çalışma bulgularımızı değerlendirdiğimiz zaman geçmişte veya günümüzde spor yapan veya spor yapmayan bireylerin sosyal beceri düzeylerinin kimi zaman benzer kimi zaman da benzer olmadığı görülmektedir. Bunda diğer sosyo-ekonomik ve demografik etkenlerinde belirleyici olduğunu söyleyebiliriz.

6- Araştırmamızın altıncı problem cümlesinde, katılımcıların takım ya da ferdi spor yapma durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasındaki farklılıklar olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yapılan bu çalışmada, takım ve ferdi spor dallarına göre katılımcıların sosyal beceri düzeyleri değerlendirilmiş ve grupların duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık ve sosyal kontrol puanlarının benzer düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu sonuç katılımcıların sosyal beceri düzeylerinin takım veya ferdi spor yapma durumlarına göre farklılaşmadığını göstermektedir.

Güreş, atletizm, futbol ve voleybol spor dallarında yer alan genç sporcular üzerinde yapılan benzer bir çalışmada, sosyal beceri alt boyutu olan sosyal duyarlılık

puanlarının takım veya ferdi spor yapma durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna karşılık takım sporu yapan sporcuların duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol ve toplam sosyal beceri puanlarının ferdi spor yapan bireylerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada en yüksek sosyal beceri puanlarına futbol ve voleybol sporu yapan bireylerin sahip olduğu, ayrıca rakibe temaslı ya da temassız spor yapmanın sosyal beceri düzeyini etkilemediği bulunmuştur. Araştırma sonunda bireysel sporlar ile kıyaslandığı zaman sosyal beceri düzeyinin gelişiminde takım sporlarının daha etkili olduğu belirtilmiştir (Gezer, 2010).

Literatürde yer alan bu araştırma sonuçlarının bizim çalışma bulgularımız ile kısmen paralellik gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların sosyal beceri düzeylerinin takım veya ferdi spor yapma durumlarına göre değişebileceği bunun yanında antrenör davranışları takım içerisindeki iletişim vb. gibi diğer etkenlerinde bunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bireylerin yapmış oldukları spor türünün yanında sosyal beceri düzeyini etkileyebilecek diğer sosyo-demografik özelliklerin de göz önünde bulundurulmasının faydalı olacağı düşünülebilir.

7- Araştırmamızın yedinci problem cümlesinde, katılımcıların ailelerinin gelir durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasındaki fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yapılan bu çalışmada ailesinin gelir durumu iyi olan katılımcıların duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol ve toplam beceri puanında en yüksek ortalamalara sahip oldukları, ailelerinin gelir durumu kötü olan katılımcıların ise en yüksek duyuşsal kontrol ve sosyal duyarlılık puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Ancak gruplar arasındaki bu farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgulara göre ailelerin gelir durumunun sosyal beceri düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularımızı destekleyen benzer bir çalışmada, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik özelliklerinin sosyal beceri düzeyini etkilemediği bulunmuştur (Coşkun ve Samancı, 2012). Ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada ise gelir durumu düşük olan öğrencilerin kişilik puanları, gelir durumu yüksek olan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır (Küçük, 2012). Bu sonuçları

destekleyen diğerk bir çalışmada ailenin gelir düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal beceri düzeylerinin de yükseldiği ifade edilmiştir (Peisner-Feinberg ve ark., 2001).

İlköğretim ğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, ailelerinin gelir durumu yüksek olan öğrencilerin gelir durumu orta ve düşük olan öğrencilere göre daha fazla olumlu sosyal beceri davranışlar sergiledikleri bulunmuştur. Aynı çalışmada gelir durumu düşük olan öğrencilerin de gelir durumu orta ve iyi olan öğrencilere göre daha yüksek olumsuz sosyal beceri davranışları gösterdikleri belirlenmiştir (Balyan, 2009). Ailenin ekonomik gelir düzeyi ile çocukların sosyal beceri özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği diğerk bir çalışmada, gelir düzeyi düşük olan ailelerin birçok sıkıntı yaşadıkları ve yaşanan bu sıkıntılarının çocukların sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir (Mistry ve ark., 2002).

Elde ettiğimiz bulgular ile literatürde yer alan benzer çalışma sonuçlarının çelişkili olduğu görülmektedir. Ancak farklı sosyo-ekonomik yapıdaki çocukların farklı sosyal beceri düzeylerine sahip oldukları da bir gerçektir. Bu bağlamda ailenin gelir düzeyinin çocukların sosyal beceri gelişimlerini olumlu ya da olumsuz etkileyebileceğini söyleyebiliriz.

8,9- Araştırmamızın sekizinci ve dokuzuncu problem cümlelerinde, katılımcıların anne ve baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeyleri arasındaki fark olup olmadığı sorgulanmaktadır. Yaptığımız bu çalışmada anne ve baba eğitim durumunun çocuklarda sosyal beceri düzeyi ve sosyal beceri alt boyutlarına ait puanları anlamlı düzeyde etkilemediği bulunmuştur.

Okul ncesi eğitim alan ve almayan çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada, annenin eğitim durumu yükseldikçe çocukların da sosyal beceri düzeylerinin anlamlı derecede yükseldiği, buna karşılık baba eğitim durumunun çocuklarda sosyal beceri düzeyini etkilemediği tespit edilmiştir (Erbay, 2008). Bu araştırma sonuçlarını destekleyen diğerk bir çalışmada, anneleri lise ve niversite mezunu olan çocukların anneleri ilkokul mezunu olan çocuklara göre daha yüksek sosyal beceri düzeyine sahip oldukları bulunmuştur (Oran, 2004).

12-14 yaş grubu ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan benzer bir çalışmada da anne ve babanın eğitim düzeyinin çocuklarda sosyal uyum ve iletişim becerilerini etkilemediği tespit edilmiştir (Türkel, 2010).

Literatürde yer alan bu araştırma sonuçları ile bizim çalışma bulgularımızı değerlendirdiğimiz zaman, ebeveyn eğitim durumu ile çocukların sosyal beceri gelişimleri arasında ki ilişkinin çelişkili sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Katılımcıların (%78) annesi ortaokul ve altında (%57) babası da ortaokul ve altında eğitim düzeyine sahiptir. Ailenin eğitim düzeyinin çocuklarda sosyal beceri gelişimini etkilememesinin temelinde, sosyal beceri gelişimi etkileyen birçok farklı değişken olması yatmaktadır. Çünkü ailenin eğitim durumunun ve çocuğa yaklaşımının yanında, çocukların sosyal becerileri gelişimlerini etkileyen daha farklı faktörler olabilmektedir (arkadaş çevresi, okul yaşamı vb.).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

- 1- Katılımcıların cinsiyetlerine göre duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol ve toplam sosyal beceri puanları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).
- 2- Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 3- Katılımcıların yaş gruplarına göre sosyal anlatımcılık ve sosyal kontrol alt boyutlarına ait puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken ($p<0,05$), diğer alt boyutlar ve toplam puanların yaş gruplarına göre anlamlı değişiklik göstermediği bulunmuştur ($p>0,05$).
- 4- Katılımcıların spor yapma yaşlarına göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 5- Katılımcıların takım veya ferdi spor yapma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 6- Katılımcıların sahip oldukları sporcu lisans türlerine göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 7- Katılımcıların halen spor müsabakalarına katılma durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 8- Katılımcıların ailelerinin gelir durumuna göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 9- Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).
- 10- Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre sosyal beceri düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).

6.2. Öneriler

1- Araştırmaya katılan kız öğrencilerin sosyal beceri alt boyutu olan duyuşsal kontrol düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin gelecekteki yaşamlarında yüksek sosyal beceri davranışları sergilemeleri için kız çocuklarının sosyal beceri gelişimlerini olumsuz etkileyen unsurları inceleyen çalışmalar yapılabilir.

2- Araştırmada en yüksek sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol ve toplam sosyal beceri puanlarına 18 yaşındaki katılımcıların sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu nedenle özellikle ilköğretim döneminde çocukların sosyal beceri özelliklerini geliştirmeyi amaçlayan ders, eğitim ve sportif faaliyetler arttırılmalıdır.

3- Antrenörler ve Beden Eğitimi Öğretmenleri, sporcularına sadece kazanmayı değil, sosyal becerilerin insanlar için çok önemli bir kazanım olduğunu öğreten eğitimler vermelidir.

4- Aileler sosyal beceri eğitimi konusunda bilgilendirilerek çocuklarını sportif aktivitelere küçük yaştan itibaren katılmaları yönünde teşvik etmeleri yönünde bilinçlendirilmelidir.

5- Gençlerde sosyal beceri eğitiminde görülen aksaklık ya da eksiklikleri tespit ederek, bu konuda çözüm önerileri sunmayı amaçlayan çalışmalar yapılabilir.

6-Geçmişte veya günümüzde spor yapan veya spor yapmayan anne ve babaların çocuklarının sosyal beceri özelliklerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy R, Bakış M, Ünveren M. Spor Sosyolojisi. 1. Baskı, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. 2012; 42.
- Aktı S. İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, Yüksek Lisans Tezi, 2011; 3-41.
- Anabilim Eğitim Kurumları. Ön Ergenlik ve Ergenlik Dönemi. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Birimi. 2011; 2.
- Arglye, M. The Psychology of interpersonal behavior. Middlesex, England, Penguin. 1967.
- Aytan GC. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde Sporun Etkileri. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Doktora Tezi, 2010; 7-23.
- Bacanlı H. Sosyal Beceri Eğitimi. 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım. 1999; 29-76.
- Bacanlı, H. Sosyal Beceri Eğitimi. 4. Baskı, Ankara, Pegem Yayıncılık. 2012; 5.
- Balkıs M, Duru E. Buluş, M. Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu Ve Okula Bağlılık Duygusu İle İlişkisi. Ege Eğitim Dergisi. 2005; 2(6), 81-97.
- Balyan M. İlköğretim 2. Kademe ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları, Sosyal Beceri ve Özyeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Doktora Tezi, 2009; 6-90.
- Bıyıklı T. Vücut İmgesinin ve Özel Spor Salonlarının Egzersize Başlama ve Devam Etme Motivasyonu Üzerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2007; 41.
- Certel E. Gençlik ve Sosyal Gelişim: Gençlik Örgütlerine Katılan Gençlerle Bir Araştırma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 1-4.
- Coşkun N, Samancı O. İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi ile Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Journal Of Educational And Instructional Studies. 2012; 2(1): 32-41.
- Coşkuner Z. Türkiye’de Bulunan Gençlik Kamplarının Analizi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Yüksek Lisans Tezi. 2009; 4.

- Çetin MÇ, Kuru E. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi. 2009; 11(1), 1-8.
- Çubukçu Z, Gültekin M. İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. Bilig, 2006; 37: 155-174.
- Demir M, Filiz K. Spor Egzersizlerinin İnsan Organizması Üzerindeki Etkileri. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2004; 5(2): 109-114.
- Demirbaş M, Yağbasan R. Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığına Olan Etkisinin İncelenmesi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005; 18(2): 363-382.
- Deniz ME. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2003; 9: 501-522.
- Derman O. Ergenlerde Psikososyal Gelişim. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. 2008; 63: 19-21.
- Dinçel E. Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2006; 11.
- Efe M, Öztürk F, Koparan Ş, Şenışık Y. 14-16 Yaş Grubu Erkeklerde Voleybol Çalışmalarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi ve Atılganlık Üzerine Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2008; 21(1), 69-77
- Elliott SN, Gresham FM. Social Skills Intervention For Children. Behavior Modification. 1993; 17: 287-313.
- Elliott SN, Barnard J, Gresham FM. Preschoolers' Social Behavior: Teachers' and Parents' Assessments. Journal Of Psychoeducational Assessment, 1989; 7(3): 223-234
- Erbay E. Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, Yüksek Lisans Tezi, 2008; 4-5.
- Faigenbaum AD. Strength Training For Children And Adolescents. Clinics Sports Medicine. 2000; 19: 593- 619.
- Filiz Z. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Spora Katılımın Değerlendirilmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2010; 4(3): 192-203.
- Gezer ED. Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Sosyal Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 69.

- Gül SK, Güneş İD. Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. Sosyal Bilimler Dergisi. 2009; 11(1): 80-101.
- Güler S, Yöndem ZD. The Effect of Group Guidance Activities Regarding Adolescence And Sexual Health Education on Knowledge And Attitudes of 6th Graders. Elementary Education Online. 2007; 6(1): 2-10.
- Gündüz D. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Kadın Öğretmenlerin Spora Katılımı ve Sosyo-Kültürel Problemler (Sarıyer Örneği). Türkiye Cumhuriyeti Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 11.
- Gür BS, Dalmış İ, Kırmızıdağ N, Çelik Z, Boz, N. Türkiye'nin Gençlik Profili. 1. Baskı, Ankara, Pelin Ofset. 2012; 13-23.
- Heper E, Sertkaya Ö, Koca C, Ertan H, Kale M, Terekli S, Karabudak E, Demirhan G. 1. Baskı, Eskişehir, Spor Bilimlerine Giriş. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. Web-Ofset. 2012; 13-24.
- Kapıkıran NA, İvrendi AB, Adak A. Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2006; 19(1), 20-28.
- Kızılkaya A. Lise Öğrencilerinin Spora Katılımlarında Ailenin Etkisi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin, Yüksek Lisans Tezi, 2009; 34-37.
- Koç M. Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004; 17(2): 231-256.
- Küçük S. Ortaöğretim Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Spora Katılımları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, Yüksek Lisans Tezi, 2012; 63-85.
- Küçük V, Koç H. Psiko-sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2004; 10: 131-141.
- Lindberg ENA. Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2011; 19(1): 1-10.
- Lindzey G, Thompson F, Spririg, BJ. Psychology. 3. Baskı, New York, Worth Publ. Inc. (17. bölümün kısaltılmış çevirisi, Çeviren Figen ÇOK). 1988;
- Marcon RA. Socioemotional Versus Academic Emphasis: Impact on Kindergartners' Development And Achievement. Early Child Development and Care. 1993; 96(1): 81 – 91

- McFall RM. A Review And Reformulation of The Concept Of Social Skills. Behavioral Assesment. 1982; 4: 1-33.
- MEB. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Bilişsel Gelişim. 1. Baskı, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. 2011; 40.
- Meijer SA, Sinnema G, Bijstra JO, Mellenbergh, GJ, Wolters, WH. Social Functioning İn Children With A Chronic İllness. Journal Of Child Psychology And Psychiatry. 2000; 41(3), 309-317.
- Mistry RS, Vandewater EA, Huston AC, McLoyd VC. Economic Well-Being And Children's Social Adjustment: The Role Of Family Process İn An Ethnically Diverse Low-Income Sample. Child Development. 2002; 73(3), 935-951.
- Orçan M. Anaokuluna Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişimlerinin Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Yüksek Lisans Tezi, 2004; 135-136.
- Ölmez E. Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecine sporun etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 4-24.
- Özabacı N. Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2006; 16(1): 163-179.
- Özçep C. İlköğretimde görev yapan beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, 2007; 6-29.
- Özdemir O, Özdemir PG, Kadak MT, Nasıroğlu S. Kişilik gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2012; 4(4): 566-589.
- Öztürk A. Okulöncesi eğitimin ilköğretim 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Yüksek Lisans Tezi, 2008; 106.
- Öztürk F. Toplumsal boyutlarıyla spor. 1. Baskı, Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1998.
- Öztürk F, Efe M, Koparan Ş. 14-16 Yaş Grubu Kızlarda Hentbol Çalışmalarının Sosyal Yetkinlik Beklentisi ve Atılganlık Üzerine Etkisi. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi. 2007; 18 (4): 147-155
- Park SY, Cheah CS. Korean Mothers' Proactive Socialisation Beliefs Regarding Preschoolers' Social Skills. International Journal Of Behavioral Development. 2005; 29(1), 24-34.

- Peisner-Feinberg ES, Burchinal MR, Clifford RM, Culkin ML, Howes C, Kagan SL, Yazejian N. The Relation Of Preschool Child-Care Quality To Children's Cognitive And Social Developmental Trajectories Through Second Grade. *Child Development*. 2001; 72(5), 1534-1553.
- Rahmati B, Adibrad N, Saleh K, Tahmasian B. (2010). The Effectiveness Of Life Skill Training On Social Adjustment in Children, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2010; 5: 870-874.
- Ramazanoğlu F, Karahüseyinoğlu MF, Demirel ET, Ramazanoğlu MO, Altungül O. Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. 2005; 153-157.
- Riggio ER, Throckmorton B, De Paola S. Social Skills And Self-Esteem. *Personality and Individual Differences*, 1990; 11: 799-804.
- Söğüt M. Sporun Bedensel Engellilerin Sosyalleşmeleri Üzerine Etkisi. Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin, Yüksek Lisans Tezi, 2006; 9.
- Sunay H, Saracaloğlu S. Türk Sporcusunun Spordan Beklentileri ile Spora Yönelten Unsurlar. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2003; 43.
- şahan H. Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Doktora Tezi, 2007; 8-125.
- şahan T. Takım ve Bireysel Sporlarda Motivasyonu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Kayseri, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 64-65.
- şahin M, Yetim AZ, Çelik A. Psikolojik Sağlamliğın Gelişiminde Koruyucu Bir Faktör Olarak Spor ve Fiziksel Aktivite. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2012; 5(8): 373-380.
- Telli MÇ. Mersin Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle Yetkinlik Beklentilerinin İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 3-62.
- Trower, P. (1982). Toward a Generative Model of Social Skills: A Critique and Synthesis, in JP, Curran & PM Monti (Eds). *Social Skills Training: A Pratical Handbook For Assesmenr And Treatment*. N.Y. The Guilford Press. 1982; 399-428.
- Türkel Ç. İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri ile Sosyal Uyum ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 3.

- Uzamaz F. Sosyal Beceri Eğitiminin Ergenlerin Kişilerarası İlişki Düzeyine Etkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Yüksek Lisans Tezi, 2000; 2.
- Yazarer İ, Taşmektepligil MY, Ağaoğlu YS, Ağaoğlu SA, Albay F, Eker H. Yaz Spor Okullarında Basketbol Çalışmalarına Katılan Grupların İki Aylık Gelişmelerinin Fiziksel Yönden Değerlendirilmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2004; 2(4): 163-170.
- Yıldırım S. Lisanslı Olarak Takım Sporü Ve Bireysel Spor Yapan İle Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, 2011; 31-106.
- Yıldırım Y, Sunay H. Türkiye’de Performans Tenisi Yapan Sporcuların Tenise Başlama Nedenleri ve Beklentileri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2009; 7(3): 103-109
- Yıldırımkaya G. Türkiye’de Karşılanmamış Cinsel Sağlık Bilgisi İhtiyacının Adolesan Sağlığına Yansıması ve UNFPA. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. 2008; 63, 47-50.
- Yiğit R, Yılmaz H. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. 2011; 31: 335-347.
- Yiğitel F. Ergenlik Dönemindeki Çocukların (12-13 yaş) Duygu ve Düşüncelerini İfade Etmede Görsel Sanatlar Dersinin Önemi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2009; 6.
- Yüce F. Gençlerde Dini Yönelim ve Kişilik. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi, 2009; 64-69.
- Yücel M. Gelişim ve Öğrenmenin Spor Kültürünün Oluşmasına Etkisi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. 2004; 100-108.
- Yüksel G. Öğretmen Adayı Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Yordanması. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1998; 19(2): 97-109.
- Yüksel, G. Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Davranış Olarak Sosyal Beceri. Milli Eğitim Dergisi. 2001; http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/150/yuksel.htm, 2013.
- Yüksel G. Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı. 1. Baskı, Ankara, Asil Yayın Dağıtım. 2004.

İnternet 1. <http://www.beyazegitim.k12.tr/family.asp?pageid=2>, 2013

İnternet 2. <http://www.muhsinyazici.com/egitim/index.php/cocugun-ergenlik-donemi/3185-ergenlik-doeneminde-fiziksel-geliim.html>, 2013.

İnternet 3. <http://www.ogretmenhatti.com/index.php?s=makale&aid=218>, 2013.

İnternet 4. <http://pdrGUNlugu.net/egitim-de-rol-oynama-yontemi>, 2013.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki sorular, spora katılım düzeyinizin belirlenmesini amaçlamaktadır. Cevaplarınız bu araştırmanın haricinde başka bir amaçla kullanılmayacak olup, araştırmacı tarafından gizliliği hassasiyetle sağlanacaktır.

Yaşınız : Kız Erkek

Cinsiyetiniz : Kız Erkek

Lisanslı olarak yaptığınız spor dalı :

Lisanslı olarak spora başlama yaşınız :

Lisansınızın türü : Okul Kulüp

Okul lisansına sahipseniz okul adı :

Sınıfınız : 9 10 11 12

Kulüp lisansına sahipseniz kulüp adı :

Halen yarışmalarda yer alıyor musunuz : Evet Hayır

Lisanslı spor dalınız haricinde düzenli olarak

Katıldığınız Etkinlikler Varsa Belirtiniz :

İlgilendiğiniz spor dalını nasıl yapıyorsunuz :

Kulüp bünyesinde antrenör gözetiminde

Bir arkadaş grubuyla birlikte

Bir beden eğitimi ve spor öğretmeni gözetiminde

Bireysel olarak - program dahilinde

Bireysel olarak - program yapmaksızın

Diğer

Haftalık Kaç Saat Antrenman Yapıyorsunuz :

Annenizin eğitim düzeyi

- Okur yazar değil
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite

Babanızın eğitim düzeyi

- Okuryazar değil
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Üniversite

Ailenizin aylık gelir düzeyi Çok kötü Kötü Orta İyi Çok iyi

SOSYAL BECERİ ENVANTERİ

AÇIKLAMA

1. Bu envanter sizin, sosyal beceri düzeylerinizin belirlenmesi amacıyla verilmektedir. Envanterde 90 madde bulunmaktadır. Her bir maddede bulunan ifadelerin karşısındaki notları size uygun olup olmama derecesine göre X işaretiyle işaretleyiniz.

2. Dolduracağınız bu anket sadece araştırma amacı ile uygulanmakta olup tamamen gizli tutulacaktır. Katkılarınız için teşekkürler.

Soru no	İFADELER	Tamamen benim gibi	Oldukça benim gibi	Benim gibi	Biraz benim gibi	Hiç benim gibi değil
1	Üzüntülü ve mutsuz olduğum zaman başkalarının bunu anlaması zordur.					
2	İnsanlar konuşurken onların hareketlerini izlemeye de onları dinlediğim kadar zaman ayırırım.					
3	Sevmediğim insanlara karşı olan duygularımı ne kadar saklamaya çalışsam da onlar sevmediğimi anlarlar.					
4	Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantıları düzenlemekten hoşlanırım.					
5	Başkaları tarafından eleştirilmek ve azarlanmak beni pek rahatsız etmez.					
6	Genç-yaşlı, zengin ve yoksul her türlü insanla birlikte kendimi rahat hissederim.					
7	Pek çok insandan daha hızlı konuşurum.					
8	Çok az insan benim kadar duyarlı ve anlayışlıdır.					
9	Komik bir hikaye anlattığımda ya da şaka yaptığımda çoğunlukla kendimi gülmekten alıkoyamam.					
10	İnsanların beni iyice tanımaları çok zaman alır.					
11	Benim zevk ve üzüntümün en büyük kaynağı diğer insanlardır.					
12	Bir grup arkadaşım ile birlikte olduğum zaman genellikle grubun sözcüsü olurum					
13	Mutsuz olduğum zaman çevremdekileri de mutsuz etme eğilimim vardır.					
14	Toplantılarda herhangi birisi bana ilgi duyduğunda bunu hemen fark ederim.					
15	İnsanlar sıkıldığımı yüz ifademden hemen anlarlar.					
16	Sosyal olmaktan hoşlanırım.					
17	Politik bir tartışmada, tartışan kişileri gözlemek ve be görüşlerini analiz etmekten ziyade tartışmada bizzat yer					
18	Kişisel bir şey hakkında konuşurken karşıdakilerin yüzüne bakmakta bazen zorluk çekerim.					
19	Bakışlarımın anlamlı olduğu söylenir.					
20	İnsan davranışlarının nedenlerini öğrenmek ilgimi çeker.					
21	Duygularımı kontrol etmekte çok başarılıyım.					
22	Çok sayıda insanla bir arada çalışmayı gerektiren işleri tercih ederim.					

23	Çevremdeki insanların psikolojik durumundan büyük ölçüde etkilenirim.					
24	Önceden hazırlanmış bir konuşmayı yapmakta çok başarılı değilim.					
25	Başka insanlara dokunmaktan genellikle rahatsız olurum.					
26	Başkalarıyla olan ilişkilerini izleyerek bir insanın karakterini kolayca anlayabilirim.					
27	Gerçek hislerimi hemen hemen herkesten gizleyebilirim.					
28	Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarına her zaman katılırım.					
29	Bazı ortamlarda doğru şeyleri yaptığımdan ya da söylediğimden endişe ederim.					
30	Kalabalık bir insan grubu önünde konuşmak benim için çok zordur.					
31	Sık sık yüksek sesle gülerim.					
32	Ne kadar saklamaya çalışsalar da insanların gerçek düşüncelerini genellikle bilirim.					
33	Arkadaşlarım beni güldürmeye ve gülümsetmeye çalışsalar bile ciddiyetimi koruyabilirim.					
34	Kendimi yabancılara tanıtırken ilk adımı genellikle ben atarım.					
35	Bazen başkalarının bana söylediklerini çok kişisel olarak alıyorum.					
36	Bir grup içinde olduğum zaman konuşacağım şeyleri seçmekte güçlük çekiyorum.					
37	Arkadaşlarıma ve aileme onların beni nasıl kızdırdıklarını veya üzdüklerini anlatmakta bazen güçlük çekiyorum.					
38	Bir insanla ilk karşılaşmamdan sonra onun karakterini tam olarak anlayabilirim.					
39	Duygularımı kontrol etmek benim için oldukça zordur.					
40	Karşılıklı konuşmalarda genellikle ilk adımı ben atarım.					
41	Hareketlerim hakkında başkalarının ne düşündükleri benim için fazla önem taşımaz.					
42	Grup tartışmalarını yönetmekte genellikle çok başarılıyım.					
43	Yüz ifadem genellikle tarafsızdır.					
44	Hayatımdaki en büyük zevklerden biri diğer insanlarla birlikte olmaktır.					
45	Üzgün olsam bile soğukkanlılığımı korumakta oldukça başarılıyım.					
46	Bir hikaye anlatırken genellikle konunun anlaşılması için pek çok el- kol hareketi yaparım.					
47	Genellikle insanlara söylediklerimin yanlış anlaşılacağından kaygılanırım.					
48	Genellikle sosyal düzeyi benimkinden farklı olan insanlarla birlikte bulunmaktan rahatsız olurum.					
49	Kızgınlığımı çok seyrek gösteririm.					
50	Kendilerini olduğundan farklı gösterenleri , karşılaştığım ilk andan itibaren hemen tespit ederim.					
51	Grupla birlikteyken genellikle davranışlarımı ve fikirlerimi grupta adapte ederim.					

52	Tartışmalarda konuşmaların büyük kısmını ben üstlenirim.					
53	Büyürken ailem daima iyi davranışların önemini vurgulamıştır.					
54	Arkadaşların bir araya geldiği eğlence toplantılarında başkalarıyla kaynaşmakta pek başarılı değilim.					
55	Arkadaşlarımla konuşurken onlara sık sık dokunurum.					
56	Başka insanların sorunlarını bana anlatmalarından nefret ederim.					
57	Sinirli olduğum zaman bu durumu başkalarından çok iyi bir şekilde saklayabilirim.					
58	Toplantılarda çok çeşitli insanlarla konuşmaktan hoşlanırım.					
59	Herhangi birinin bana gülümsemesinden veya surat asmasından çok etkilenirim.					
60	Bir çok önemli kişinin katıldığı toplantılarda kendimi dışlanmış gibi hissedirim.					
61	Durgun geçen bir toplantıyı neşelendirebilirim.					
62	Üzüntülü filmlerden bazen ağlarım.					
63	Sosyal etkinliklerde hiç eğlenmesem bile kendimi çok iyi vakit geçiriyormuş gibi gösterebilirim.					
64	Kendimi yalnız biri olarak görüyorum.					
65	Eleştiriye karşı çok duyarlıyım.					
66	Farklı özgeçmişe sahip insanların çevremde rahatsız olduklarını ara sıra fark etmişimdir.					
67	İlgi odağı olmaktan nefret ederim.					
68	Üzüntülü bir insanı, rahatlatmak için kolaylıkla dokunup kucaklayabilirim.					
69	Güçlü bir duygumu pek saklayamam.					
70	Kalabalık toplantılara katılmaktan ve yeni insanlarla tanışmaktan zevk alıyorum.					
71	Başka insanların beni sevmesine çok önem veririm.					
72	Bir yabancı ile konuşmaya başlarken bazen yanlış şeyler söyleyebilirim.					
73	Duygu ve heyecanlarımı çok seyrek gösteririm.					
74	Başka insanları seyretmek için saatler harcarım.					
75	Gerçekten kendimi mutlu hissediyorken bile kolaylıkla üzgünmüş gibi gösterebilirim.					
76	Tanımadığım birileri benimle konuşmadıkça onlarla konuşmam mümkün değildir.					
77	Eğer bir başkasının bana baktığı düşüncesine kapılırsam huzursuz olurum.					
78	Gruplarda genellikle lider olarak seçilirim.					
79	Arkadaşlarım bazen bana çok konuştuğumu söylerler.					
80	Çoğunlukla duyarlı ve anlayışlı bir insan olduğum söylenir.					

81	Duygularımı saklamaya çalışsam bile insanlar bunu her zaman anlayabilirler.					
82	Arkadaşların bir araya geldiği toplantılarda toplantının yıldızı olma eğilimindeyim.					
83	Başkalarının üzerinde bıraktığı etki ile genellikle meşgul olurum.					
84	Sosyal ortamlarda genellikle kendimi beceriksiz bulurum.					
85	Kızgın olduğum zaman asla bağırıp çağırmam.					
86	Arkadaşlarım kızgın ve sinirli oldukları zaman sakinleştirmem için beni ararlar.					
87	Bir önceki dakika mutlu ve bir sonraki dakika üzgün görünmeyi kolaylıkla başarabilirim.					
88	Herhangi bir konu üzerinde saatlerce konuşabilirim.					
89	Sık sık başkalarının benim hakkımda ne düşündükleriyle meşgul olurum.					
90	Her türlü sosyal ortama kolayca uyum sağlayabilirim.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mehmet Akif SÜT

Doğum Yeri : Elazığ

Doğum Tarihi : 29.10.1981

Medeni Hali : Evli

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl) :1999-2003 Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu (Lisans)

2010-2014 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı (Yüksek Lisans)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl : Gaziantep Şehitkamil Aydınlar İ.O (2003-2007)
Gaziantep Şehitkamil Necip Fazıl Kısakürek Anadolu Lisesi (2007-....)

E-posta : mehmetakifsut@hotmail.com